

Institutul „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, 231.55.22, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro,
email: isd@rdsmail.ro

Raport de analiză politică

Traian Băsescu, un an de mandat prezidențial: guvernarea prin și pentru crize

București
20 decembrie 2005

CUPRINS

I. Traian Băsescu în campania electorală	5
• Rolul instituției prezidențiale	6
• Politica externă	7
• Reformarea Justiției	9
• Lupta împotriva corupției	9
• Integrarea europeană	10
• Interesul național	11
• Alte teme abordate în campania electorală	12
II. Politica externă și de securitate a Administrației Băsescu	14
1. Definierea politicii externe românești	14
2. Acțiuni de politică internațională	20
3. Politica de personal a administrației Băsescu în domeniul securității și a politicii externe	33
III. Apărarea Constituției și a echilibrului dintre instituțiile statului	35
1. Relația Președinte - partide politice	36
2. Relația Președinte - Parlament	40
3. Relația Președinte - Guvern	42
4. Relațiile Președinte - mass-media	45
5. Acțiuni pentru eludarea Constituției	48
IV. Relația Președinte-Justiție. Lupta împotriva corupției	50
V. Concluzii	56
VI. Recomandări	65

Traian Băsescu, un an de mandat prezidențial: guvernarea prin și pentru crize

*Prezentul raport are ca scop punerea în evidență, în urma unei analize științifice, a principalelor rezultate obținute de către Administrația Băsescu la un an de la preluarea puterii, trăsăturile funcționale ale acesteia, precum și posibilele direcții de evoluție. Această analiză vine în continuarea raportului „Traian Băsescu, șase luni de mandat prezidențial: rezultate și perspective”, prezentat de Institutul „Ovidiu Șincai” în luna iulie a anului 2005. Prezentul raport **nu constituie un instrument al competiției politice din România, nu vrea să se substituie acțiunii critice a partidelor de opoziție**. Este rezultatul firesc al activității unei instituții de teorie și reflecție politică, care își propune să promoveze valorile și practicile democratice.*

I. Traian Băsescu în campania electorală

O evaluare asupra performanțelor unei instituții publice trebuie văzută și în logica organizațiilor de tip economic, obligate să dea raportul acționarilor săi anual, spre bucuria sau tristețea jucătorilor la Bursă. Cum domnul Președinte Traian Băsescu este o entitate cel mai adesea câștigătoare la Bursa promisiunilor politice, acționarii săi, cetățenii României, vor să știe în ce și-au investit încrederea și ce profit au de pe urma acestei investiții simbolice.

Ducând mai departe analogia, noi, Institutul „Ovidiu Șincai”, ne plasăm în poziția firmei de audit, care radiografiază starea de sănătate a companiei și face recomandări clienților care vor să cumpere sau să vândă acțiuni la firma Traian Băsescu, Președintele României.

O explicație asemănătoare a demersului nostru am dat-o și cu ocazia publicării raportului referitor la rezultatele primelor șase luni de mandat prezidențial. Acum a sosit momentul auditului primului an al mandatului prezidențial al domnului Traian Băsescu, iar această operațiune o realizăm dintr-o dublă perspectivă: a angajamentelor pe care și le-a asumat în campania electorală și din aceea a apărării interesului național al României, din perspectiva competențelor prezidențiale constituționale.

Programul electoral al lui Traian Băsescu a avut în centrul său lupta cu „sistemul ticăloșit”, o metaforă cu puternic impact mediatic și emoțional. De fapt, el s-a adresat în campania electorală

*Prezentul raport
are ca scop
punerea
în evidență, în
urma unei analize
științifice,
a principalelor
rezultate obținute
de către
Administrația
Băsescu la un
an de la preluarea
puterii*

aproape exclusiv afectivului alegătorilor și mai deloc rațiunii lor. O astfel de abordare are ca efect o relație de tipul ură-afecțiune cu electoratul, generând o polarizare puternică a opiniei publice.

Întărirea instituției prezidențiale, o schimbare în politica externă, prin punerea accentului pe structurarea axei București-Washington-Londra și pe mutarea interesului României dinspre centrul Europei spre arealul Mării Negre, reformarea Justiției, lupta împotriva corupției, continuarea procesului de integrare europeană și acordarea unei atenții mai mari afirmării și promovării interesul național au fost temele campaniei electorale ale domnului Traian Băsescu. Suficient de vag formulate pentru a întruni cât mai multe adeziuni, dar și pentru a-i oferi cât mai multă libertate în acțiune, odată ales Președinte.

De aceea, **primul lucru pe care trebuie să îl urmărim într-o astfel de analiză este raportul actual al șefului statului cu „sistemul ticăloșit” - pe care îl ataca în campania electorală, iar acum este obligat să-l gestioneze - și cu unele dintre componentele sale.** Nu suntem naivi, să credem că un sistem instituțional, de complexitatea unui stat, se poate schimba doar prin simpla venire a unui nou lider, fără schimbarea culturii instituționale. A doua chestiune căreia încercăm să-i răspundem în acest material este referitoare la **capacitatea șefului statului de a genera o nouă cultură administrativă, ținând cont de experiența sa în calitate de ministru, primar general al Capitalei și șef de partid.**

• Rolul instituției prezidențiale

În orice sistem politic prezidențial sau semiprezidențial, instituția șefului statului capătă ceva din personalitatea celui care îndeplinește această demnitate. Fiecare are viziunea lui despre prioritățile instituției și, atunci când se simte încorsetat de prevederile constituționale, încearcă să-și construiască spații noi de autonomie, fie prin forțarea legii, fie prin ignorarea ei. Traian Băsescu nu face excepție de la regulă. Încă din campania electorală se contura imaginea unui șef al statului voluntar, care nu va ezita să rezolve problemele cu instrumente aflate la marginea Constituției sau dincolo de prevederile ei. Traian Băsescu a declarat în campania electorală că va fi un altfel de președinte decât predecesorii săi, evitând să facă referiri la rolul de constructor și de păstrător al consensului în societate.

În campania electorală s-a acreditat ideea că ABSOLUT toate problemele României: sărăcie, subdezvoltare, ineficiență administrativă, birocrație, lipsa solidarității naționale și sociale au o UNICĂ sursă, CORUPȚIA. Este, deci, suficient ca un președinte puternic și curat să vrea să lupte și să învingă corupția, pentru ca toate problemele românilor să dispară ca prin farmec. Acest discurs motiva dorința de întărire a rolului său în sistemul constituțional românesc.

În privința întăririi instituției prezidențiale, Traian Băsescu viza

*Traian Băsescu
își asumă rolul de
„președinte
-jucător”*

transformarea președintelui dintr-un simplu mediator între instituțiile statului și între stat și cetățean, conform modelului executivului dual finlandez, într-un „jucător” pe scena politică, conform modelului executivului bicefal francez. Sursele de inspirație pentru modelul „președintelui activ” pot fi găsite și în Statele Unite, care au un sistem prezidențial de tip clasic, sau în Rusia, unde Vladimir Putin a instaurat un regim autocratic.

„Voi fi un președinte extrem de dur”, declara candidatul Alianței D.A. pe 27 noiembrie 2004 (“Curentul”). Această politică presupune, în ciuda prevederilor constituționale care stipulează neutralitatea politică a instituției prezidențiale, o implicare a acesteia în viața politică, conform principiului prezidențial american că „tot ce nu este interzis de jure este permis de facto”.

„Până acum, bazat pe interpretarea superficială a Constituției, toți președinții României de după '90 nu s-au implicat în problemele societății. (...) Eu voi fi un președinte care va lucra cot la cot cu instituțiile statului, pentru ca drepturile garantate prin Constituție să devină realitate”, declara Traian Băsescu într-un interviu, apărut în „Curentul” la data de 27 noiembrie 2004.

Medierea este considerată un proces care are loc între stat și cetățean, nu și între instituțiile statului. La rândul său, statul nu este doar personificat de Președinte ci și personalizat de el: **„Președintele nu-i numit de partide, nu-i susținut de partid, el are un singur partid – poporul român”** (Ibidem).

Potrivit viziunii lui Traian Băsescu, președintele trebuie să fie implicat în toate problemele societății, asumându-și în mod explicit atribuții care țin de puterea executivă, în defavoarea celei de mediator. El se vrea un ”președinte-jucător”, nu un „președinte-spectator”.

„Băsescu nu vrea sa fie doar o portavoce de sezon care constată că țara are probleme, așa cum au făcut președinții de până acum. Ci le rezolvă cu mânecele suflecate! Băsescu Președinte lucrează cot la cot cu Guvernul pentru eliminarea sărăciei și pentru rezolvarea tuturor problemelor care au făcut ca bunăstarea să fie exilată din viața celor mulți” (Băsescu Președinte: un altfel de președinte – www.basescu.ro).

“Eu nu vreau sa fiu un președinte tătuc ca Ion Iliescu care doar constată și deplânge starea săracă a națiunii”, declara Traian Băsescu la data de 11 octombrie 2004 (Curentul).

• Politica externă

Traian Băsescu a evitat în prima parte a campaniei electorale să abordeze subiecte de politică internațională. În a doua parte a competiției electorale Traian Băsescu a început să-și definească viziunea asupra politicii externe a României. A declarat în mai multe rânduri, că nu este adeptul negocierilor „în genunchi”, ci al dialogului în care România „să stea în picioare” sau „să fie mai demnă”, **„pentru că nu**

*România
„partenerul
strategic”
al Statelor Unite*

poți să fii președinte în străinătate și o marionetă la tine în țară” (Amos News, 14 octombrie 2004). La vremea aceea Traian Băsescu își asuma obiectivul relațiilor bune cu Occidentul și acorda un rol foarte important NATO.

“Vom continua actuala politică externă, dar vom fi mai demni. Nu ne vom mulțumi doar la a trimite trupe în străinătate. Ne vom crește rolul în NATO, reabilitând relațiile cu vecinii și prin transformarea țării noastre într-un pilon de stabilitate în flancul sud-estic al Alianței Nord-Atlantice”, a spus Băsescu în cadrul unei reuniuni electorale din 11 octombrie 2004 (“Curentul”).

În acest context, actualul președinte a criticat guvernul PSD pentru relațiile apropiate cu Franța, Italia și Germania, considerate a fi relații de tip „clientelar”, în care politicienii străini reacționează favorabil ca urmare a unor stimulente materiale desemnate prin termenul „tain”. Pentru a nu lăsa loc de echivoci, Băsescu a declarat: **“Dacă vom fi la guvernare, vom reanaliza contractele cu EADS, Bechtel și Vinci și, dacă există nereguli, le vom anula”** (“Cronica Română”, 4 noiembrie 2004). Aceste contracte, atribuite direct firmelor citate, au constituit, în viziunea lui Traian Băsescu, „tainul” pe care l-au luat respectivele guverne, pentru sprijinul oferit în procesul de aderare la UE și la NATO.

Citate într-un cadru mai larg, declarațiile lui Traian Băsescu speculau existența unui antagonism între cuplul anglo-american și așa-numita „Veche Europă”. țara noastră, ca parte a Noii Europe, putea, în concepția lui Traian Băsescu, să speculeze aceste deosebiri de viziuni și interese ale relațiilor transatlantice în favoarea sa, prin asumarea de către România a unui rol mai mare în zona Mării Negre, ca parte a unui proiect american de control asupra regiunii, din rațiuni care țin de securizarea rutelor energetice.

În relația cu Statele Unite, Traian Băsescu miza pe o strângere a legăturilor, prefigurând teoria structurării, enunțată imediat după alegerea ca președinte, a așa-zisei „**Axe Washington-Londra-București**”. România urma să fie „partenerul strategic” al Statelor Unite în toate operațiunile întreprinse de acestea în zona Europei de Sud-Est și în bazinul Mării Negre.

În relația cu Ucraina, Băsescu considera că diferențele existente se vor rezolva foarte repede, datorită victoriei lui Viktor Iuscenko, cu care a pretins că are o legătură specială. În același context, el a declarat că ar fi utilă o renegociere a Tratatului de bază cu Ucraina, în ciuda prejudiciilor pe care un atare demers le-ar fi putut aduce legăturilor cu un vecin important. Relația cu Republica Moldova a fost abordată tot prin grila consecințelor pozitive ale victoriei lui Iuscenko în Ucraina, care ar fi putut reduce influența Rusiei în zonă și ar fi slăbit atât regimul de la Chișinău, cât și pe cel de la Tiraspol.

Relația cu Rusia nu a fost un subiect special pentru Traian Băsescu în timpul campaniei electorale. S-a limitat la sublinierea faptului că Federația Rusă este un actor foarte important din proximitatea estică

a României, iar în mandatul său de președinte va încerca să îmbunătățească raporturile bilaterale.

• Reformarea Justiției

a. Conținutul Programului Electoral

Traian Băsescu susținea în programul său că va garanta independența Justiției în raport cu politicul și că va încuraja protejarea oamenilor de valoare din sistem în fața șantajului, că va cere pedepsirea celor vinovați de diverse infracțiuni, a celor care încearcă să manipuleze brațul legii.

b. Declarații făcute în campanie

În contextul structurării unei președinții mai active, Traian Băsescu promitea și implicarea sa în reforma din Justiție. A declarat că va fi garantul statului de drept și al aplicării legilor. Traian Băsescu s-a pronunțat, de mai multe ori în timpul campaniei electorale pentru depolitizarea totală a sistemului judiciar:

„CSM (Consiliul Superior al Magistraturii) trebuie să fie un organism în care ministrul Justiției nu are ce căuta și nu votează” („Cronica Română”, 3 noiembrie 2004).

• Lupta împotriva corupției

a. Conținutul Programului electoral

În cadrul luptei împotriva corupției, susținea Traian Băsescu, rolul principal îi revine puterii judecătorești. În plus, era invocată o nouă strategie de combatere a corupției printr-o **„abordare de tip integrat”**. O abordare de acest tip presupunea, însă, și elaborarea și punerea în practică a unor politici publice de prevenție, aplicarea efectivă a legilor, monitorizarea și evaluarea acestor politici de către puterea executivă, puterea legislativă, puterea judecătorească, puterile locale și societatea civilă. Aceste politici anticorupție urmau a fi aplicate conform conceptului de **„Sistem Național de Integritate Publică”**, pornind de la respectarea unui set de principii, proceduri și condiții.

Este de remarcat faptul că cele mai multe dintre prevederile cuprinse în Programul electoral al lui Traian Băsescu sunt părți ale angajamentelor asumate de către România în procesul de negociere a aderării, prin urmare nu aduc nimic nou în abordarea problemelor legate de combaterea corupției. Aceste prevederi presupun existența unei anumite culturi instituționale și administrative, care nu se construiește peste noapte.

b. Declarații făcute în campanie

Într-o declarație din momentul lansării campaniei electorale, după retragerea lui Theodor Stolojan din bătaia prezidențială, Traian Băsescu a menționat faptul că lupta împotriva corupției va fi prioritatea sa ca președinte și a emis celebrul slogan **„În Piața Victoriei, la țepe, după**

În campania electorală Traian Băsescu a susținut că va garanta independența Justiției

Aplicarea unei strategii de combatere a corupției printr-o „abordare de tip integrat”

28 noiembrie” (consemnat în “Realitatea Românească” din 3 noiembrie 2004). Această reacție a fost atribuită ulterior unei „ieșiri emoționale”, fiind negată conotația simbolică de tip istoric cu privire la Vlad Țepeș.

„N-am făcut din Vlad Țepeș un model, dar este clar ca voi fi un președinte extrem de dur, un președinte care va ști să facă ceea ce trebuie, pentru ca societatea românească să progreseze rapid. Iar aceste lucruri se fac uneori cu asprime” (Interviu, „Curentul”, 27 noiembrie 2004).

Băsescu a declarat că va înscrie corupția în rândul amenințărilor la adresa securității naționale, el considerând că în lupta anticorupție trebuie implicate mai multe instituții ale statului:

„Președintele este cel care va putea pune în slujba luptei anticorupție și Justiția și Poliția și Ministerul de Finanțe și Serviciile de Informații” (“Cronica Română”, 3 noiembrie 2004).

• Integrarea europeană

a. Conținutul Programului electoral

Tema integrării europene ocupa un loc important în programul Alianței D.A. și în cel al candidatului Traian Băsescu. Principalele mesaje date în campanie au privit respectarea calendarului de aderare asumat de către România și acceptat de Uniunea Europeană, dar și promovarea interesului național.

Traian Băsescu nu avea cum să nu-și asume răspunderea finalizării procesului de aderare la UE dar, fidel demersului său populist, a criticat dur atât politica PSD în domeniile în care mai existau probleme (Concurența, Justiția și Afacerile Interne, Protecția Mediului), promițând accelerarea eforturilor în vederea rezolvării lor, consolidarea instituțiilor și aplicarea reglementărilor preluate din acquis-ul comunitar, cât și a prevederilor unora dintre capitolele negociate.

În viziunea lui Traian Băsescu, integrarea europeană nu însemna însă o topire a societății românești în societatea europeană, ci presupunea păstrarea unei identități naționale distincte, care putea fi, eventual, mai bine promovată din interiorul Uniunii Europene.

Cele mai multe prevederi ale programului electoral al Alianței D.A. și al lui Traian Băsescu erau de natură economică și implicau: fundamentarea politicilor publice conform principiilor de funcționare a pieței unice; elaborarea și înaintarea către Comisia Europeană a unei noi Strategii de dezvoltare pe termen mediu; promovarea unor politici sustenabile în ceea ce privește capitalul uman și natural; gestionarea eficientă a poziției pe care România o are ca beneficiar net al fondurilor de preaderare; reducerea costurilor integrării europene, nu numai prin gestionarea eficientă și transparentă a fondurilor interne și externe, dar și prin preluarea corectă a prevederilor din acquis-ul comunitar și prin diminuarea birocrăției și a corupției din sistemele de alocare a fondurilor; creșterea capacității instituționale a administrației publice; participarea activă la elaborarea noilor documente cu

*Printr-o
„integrare
demnă” în UE
România va
deveni un
„partener
de încredere”
și nu doar o
„națiune
acceptată”*

caracter de orientare strategică pentru UE. Acest proces este văzut ca o **„a doua modernizare a României, după cea nedefinitivă, desfășurată până în preajma celui de-al doilea război mondial”**.

În același timp, Traian Băsescu făcea o deosebire calitativă între integrarea României, fruct al **„muncii”** poporului român, și între cea care era consecința **“bunăvoinței”**, a **„relațiilor neprincipiale”** dintre guvernul român și unele guverne europene, văzute ca o constantă a relației guvernării PSD cu UE. În acest fel, se pretindea în Programul de guvernare al AD.A., că România va deveni un **„partener de încredere”** și nu doar o **„națiune acceptată”**, iar beneficiile aderării se vor resimți nu doar la nivelul clientelei politice guvernamentale, ci la nivelul întregii populații.

De remarcat este faptul că **majoritatea prevederilor din Program au fost elaborate dintr-o perspectivă executivă, dintr-o viziune de premier, nu de șef al statului, care are alte atribuții în domeniul integrării europene. Ele sunt însă coerente cu imaginea de președinte activ, implicat, dinamic, autoritar, promovată în campanie.**

b. Declarații făcute în campanie

În declarațiile din campania electorală, Traian Băsescu a criticat negocierile purtate de guvernul PSD, negocieri considerate **„neglijente”** și **„în compensare”** (“Gardianul”, 15 noiembrie 2004). La un moment dat, imediat după alegerea sa ca președinte, Băsescu declara chiar că negocierile trebuie redeschise, mai ales la capitolele Concurență și Energie, în ciuda riscurilor imense presupuse de acest act. Ulterior, el a renunțat la această idee.

În aceeași perioadă, Băsescu acuza PSD că **„ascunde costurile integrării europene”**, susținând că acest proces nu va aduce doar avantaje României.

„(...) în momentul de față, poporul român nu știe care-i factura integrării în Uniunea Europeană. (...) factura procesului de integrare, care va fi extrem de ridicată în perioada 2005-2007, o va plăti poporul român” (“Curentul”, 27 noiembrie 2004).

Astfel, el a susținut o așa zisă „integrare demnă” în UE, sintagmă susținută și de PRM în campania electorală din 2000. În același timp, prin accentul pus în discursul său pe costurile aderării, se inducea ideea că euroentuziasmul românilor ar trebui temperat cu o doză bună de euroscepticism, care ar fi făcut procesul mai sănătos din toate punctele de vedere.

• Interesul național

a. Conținutul Programului electoral

Afirmarea și promovarea interesului național reprezintă un capitol aparte al programului politic al candidatului Traian Băsescu. El a uzat și chiar a abuzat de teme precum redarea mândriei naționale, readucerea respectului pentru simbolurile naționale și eliminarea **„rușinii de a fi român”** peste hotare. Aceste teme au fost utilizate cu precădere în a

*Redarea mândriei
naționale
și eliminarea
„rușinii
de a fi român”
peste hotare*

doua parte a campaniei electorale și, în mod special, între cele două tururi de scrutin ale alegerilor prezidențiale, când au apărut accente strident naționaliste pe tema relațiilor dintre români și maghiari.

b. Declarații făcute în campanie

În perioada dintre cele două tururi ale alegerilor prezidențiale, Traian Băsescu l-a acuzat pe Adrian Năstase că susține autonomia ținutului secuiesc. **“Autonomia unei palme de pământ românesc este un act de trădare națională”**, declara Traian Băsescu (“Evenimentul zilei”, 6 decembrie 2004). În același timp, el a susținut că ideea dublei-cetățenii pentru maghiari nu este rea și că ar trebui aplicată de România în Republica Moldova și Serbia.

Adăugată la declarația că nu va negocia cu Uniunea Europeană **„în genunchi”**, această afirmație relevă apropierea, la nivel discursiv, de mesajele de tip extremist care aparțin registrului tradițional al PRM. Așa cum au arătat rezultatele de la cel de-al doilea tur de scrutin, cea mai mare parte a electoratului PRM s-a regăsit în acest tip de discurs și l-a votat pe Traian Băsescu.

• Alte teme abordate în campania electorală

În chestiunea relațiilor dintre persoanele de același sex, Traian Băsescu s-a arătat la început favorabil fără ezitări relațiilor homosexuale, declarând chiar că „20 la sută dintre români ar avea înclinații homosexuale”. Această declarație a fost nuanțată ulterior.

În privința arhivelor Securității, Băsescu declara că va **„schimba în bine legea Ticu”** și va ceda arhivele fostei securități din gestiunea SRI în cea a CNSAS, însă contesta utilitatea unei legi a lustrației, la 15 ani după Revoluție.

Deși excentrică unui program electoral, din motive tactice, care priveau mobilizarea electoratului propriu și delegitimarea morală a adversarilor politici, **Traian Băsescu a folosit masiv tema fraudării alegerilor, pe fundalul exacerbării, prin intermediul organizațiilor societății civile, a temerilor electoratului pe marginea acestui subiect.**

În urma desfășurării primului tur de scrutin al alegerilor generale, Traian Băsescu declara că **„Alianța D.A. nu va contesta rezultatul alegerilor și nu va cere refacerea lor, chiar și în cazul în care fraudă electorală va fi dovedită”** (Amos News, 30 noiembrie 2004). A doua zi după anunțarea rezultatelor primului tur de scrutin, el cerea anularea alegerilor și repetarea acestora având în vedere “frauda masivă care a avut loc”. **„Probabil că tot procesul este alterat profund și anularea alegerilor, repetarea alegerilor este o necesitate”** (Ziua, 1 decembrie 2004). Era incriminată o eroare a soft-ului folosit pentru numărarea voturilor anulate și se cerea arestarea directorului firmei producătoare. În urma verificărilor, a rezultat că soft-ul nu avea nici o problemă de acest gen. Băsescu și-a cerut scuze directorului firmei de soft, revenind asupra declarației sale. **„A fost vorba de o**

Manipularea electoratului prin lansarea temei fraudării alegerilor de către PSD

eroare”, spunea Băsescu după consumarea incidentului (“Adevărul”, 2 decembrie 2004).

Când analizăm un an de mandat prezidențial al lui Traian Băsescu avem în vedere concordanța dintre promisiunile făcute în campanie și acțiunile sale ca președinte al României.

II. Politica externă și de securitate a Administrației Băsescu

1. Definierea politicii externe românești

Cea mai vizibilă caracteristică a politicii externe românești de după instalarea administrației Băsescu este orientarea sa accentuată înspre relații (numite „strategice”) cu SUA, Marea Britanie și cu NATO. Această direcție a devenit prioritară, în detrimentul obiectivului integrării europene a României. Cu alte cuvinte, obiectivele și prioritățile relației cu așa-numita „Axa Washington-Londra-București” au un caracter absolut, de scop în sine, în timp ce obiectivul integrării în UE este relativ.

Noul atlantism al politicii externe românești - pentru că orientarea spre stabilirea de relații privilegiate cu Statele Unite ale Americii și cu Marea Britanie este o constantă a demersurilor României - se distinge printr-o serie de **particularități**, care vor genera consecințe dintre cele mai diverse. Printre consecințele cele mai vizibile în momentul analizei, se remarcă:

- redefinirea locului României din punct de vedere geopolitic, prin renunțarea la poziționarea în zona central sudică a Europei și deplasarea în Europa de Est;
- spațiul în care România își urmărește cu predilecție interesele nu mai este în Vest și nu-și mai are centrul la Bruxelles, ci în Est. Natura și conținutul relațiilor României cu statele din estul Europei și cu țările din jurul Mării Negre vor fi date de obiectivele strategiei americane în zonă;
- modificarea majoră a prevederilor doctrinei naționale de apărare, pentru a integra principiul intervențiilor preventive în afara teritoriului național.

a) „Axa Washington-Londra-București”

Definierea „Axei Washington-Londra-București” s-a făcut în pripă și nu fără contrarierea partenerilor de Axa, care s-au trezit incluși într-o construcție cu scopuri neclare pentru ei.

*„Axa
Washington-
Londra-
București”*

În viziunea Președintelui României, Axa descrie un parteneriat special, ale cărei elemente sunt următoarele: **i)** acțiune ofensivă pentru democratizarea și stabilizarea politică a zonei Europei de Est și a spațiului Mării Negre; **ii)** acțiune conjugată pentru combaterea terorismului și a amenințărilor asimetrice; **iii)** stabilizarea economică a zonei Mării Negre și **iv)** cooperarea militară preferențială în interiorul, sau în afara cadrelor existente (NATO sau Parteneriatul pentru Pace),

atât între membrii Axei – vezi amplasarea în România de baze americane, nu NATO – cât și între aceștia și țările din zonă.

Modul în care Traian Băsescu a conceptualizat această axă merită o serie de comentarii:

- în primul rând, terminologia este neinspirată, deoarece aduce aminte de alte construcții geopolitice din perioada totalitară a istoriei europene („axa Roma-Berlin-Tokyo”) și se situează, vrând-nevrând, în vecinătatea (cel puțin semantică) a acestora;

- în al doilea rând, acest mod de a percepe scena internațională indică o abordare geopolitică clasică, în termeni de *putere*, *influență*, *actori statali clar definiți* etc., adică într-un mod diferit față de cum sunt definite actualele doctrine de securitate și apărare ale statelor naționale din Uniunea Europeană și a acesteia ca actor internațional;

- în al treilea rând, axa înseamnă punerea accentului pe relații bilaterale cu puteri din afara zonei geografice căreia țara în cauză (în speță, România) îi aparține. Un asemenea tip de politică externă este favorizată de și favorizează personalizarea politicii internaționale. El prezintă riscul transformării asimetriilor de putere dintre parteneri în sensul subordonării agendei celui mai slab față de prioritățile celui mai tare. Reamintim că politica „de axă” este adoptată de state care nu au relații bune cu vecinii și caută ajutorul puterilor mai îndepărtate (în speță, SUA) pentru a compensa deficitul de securitate din vecinătatea imediată și apropiată, practicând un joc de sumă nulă – ex.: Israel, unele state din America Centrală și Caraibe etc. România nu este într-o astfel de situație și, în orice caz, are la dispoziție alternativa mai sigură a jocului de sumă pozitivă (*win-win strategy*) prin integrare în sisteme de securitate colectivă/cooperativă (UE și OSCE), securitate democratică (Consiliul Europei) și apărare colectivă (NATO).

În mod semnificativ, nici partea americană, nici cea britanică nu au răspuns cu entuziasm la inițiativa Președintelui Băsescu, nu s-au referit în nici un moment la relația cu România ca la o relație cu virtuți geo-strategice. O „axă” presupune nu doar o relație bilaterală privilegiată, ci și o legătură menită să stabilească o conduită comună a polilor „axei” față de țerci, precum și să impună terților un anumit comportament favorabil polilor respectivi. În cadrul vizitei lui Traian Băsescu la Washington (martie 2005), președintele Bush nu s-a referit la această așa-numită axă, rezumându-se să declare că România este „un aliat special”. Se înțelege că România este un aliat special în aceeași măsură cu orice alt stat care împărtășește un set de valori și are un anumit comportament politic față de SUA. Semnificativ în acest sens este primirea făcută de George W. Bush președintelui ucrainean cu ocazia vizitei acestuia la Washington, primire similară celei rezervate președintelui României, chiar dacă Viktor Iușcenko anunțase retragerea trupelor ucrainene din Irak. Aceasta se întâmplă în condițiile în care SUA, tot mai izolate pe scena internațională de conflictul din Irak, se presupune că sunt dornice să aibă relații strânse și bazate pe o loialitate necondiționată cu un stat precum România.

Axa Washington-Londra-București – mai mult o construcție retorică decât una efectivă și consimțită de către parteneri

Amplasarea bazelor militare americane în România nu înseamnă o concretizare a „Axei”. Interesul american pentru amplasarea de baze militare în România este anterior venirii la putere a lui Traian Băsescu. De fapt, semnarea la 6 decembrie 2005 a „Acordului de acces” între România și SUA, privind activitățile forțelor Statelor Unite staționate pe teritoriul României, se înscrie în cadrul strategiei americane de re poziționare a bazelor sale militare din Statele Unite, Europa, Asia. Prin acordul cu România, Washingtonul a câștigat o importantă poziție pentru a putea interveni în teatrele de război din Orientul Mijlociu.

Paradoxul este că, deși axa este mai mult o construcție retorică decât o construcție efectivă și consimțită de către parteneri, Traian Băsescu i-a consacrat în prima parte anului 2005 mai multă energie și mai mult spațiu în discursurile sale decât oricărui alt obiectiv de politică externă. Este singura temă recurentă din discursul de politică externă prezidențial. În a doua parte a anului 2005 Traian Băsescu pare să fi înțeles problemele create de discursul despre „Axă”, renunțând la acesta în favoarea unei poziții mai echilibrate în raport cu Uniunea Europeană. **După un an de mandat prezidențial al lui Traian Băsescu putem spune că „doctrina Băsescu” a devenit și mai confuză, iar rezultatele implementării acesteia sunt puțin semnificative.**

b) Politica externă în Est și în zona Mării Negre

Una dintre proiecțiile administrației Băsescu, în afară de cea legată de „Axă”, este cea a României ca stat cu o competență specială în zona Estului Europei. Marea Neagră și zona riverană ei sunt văzute de Președintele Traian Băsescu ca loc al intersectării a două fluxuri strategice: primul, care unește producătorul de energie (Orientul Apropiat, zona Caucazului și a Mării Caspice) și consumatorul de energie (Occidentul), cel de-al doilea care trasează o relație între producătorul de securitate (comunitatea euroatlantică) și consumatorul de securitate (Orientul Apropiat și zona Caucazului).

Zona riverană Mării Negre este percepută de Președintele României în termeni de securitate derivați din politica balanței de putere, specifică teoriei realismului în relațiile internaționale. El încearcă să definească acțiunea României ca fiind una care asigură în același timp obiectivele NATO, SUA și Marii Britanii (securitate, democrație, întreruperea fluxurilor de trafic ilegal, lupta împotriva terorismului, crearea unei contraponderi la spațiul CSI), cât și pe cele ale UE (prosperitate prin solidaritate și extindere spre Est, stabilitate prin democrație). Ordinea de priorități este însă cea dinspre obiectivele regionale ale SUA înspre cele ale UE, adică cele americane sunt mai importante decât cele europene.

Conform președintelui Traian Băsescu, România trebuie să joace un rol activ în cooperarea cu statele din zona caucaziană, în soluționarea conflictului din Transnistria și a celorlalte “conflicte înghețate” – Abhazia, Nagorno-Karabakh, Osetia de Sud. Apoi, România

*România
este văzută
de președintele
Traian Băsescu
drept un stat cu o
competență
specială în zona
bazinului
Mării Negre*

trebuie să acționeze ca un fel de “ancoră” a Uniunii Europene pentru statele din vecinătatea sa estică (Ucraina, Moldova) dar, în același timp, ca gardian al UE pentru spațiul respectiv, rol evocat clar în discursul susținut cu ocazia semnării de către România a Tratatului de Aderare la UE în 25 aprilie 2005 la Luxemburg.

Mijloacele prin care obiectivele politicii estice pot fi realizate nu sunt foarte clare. Administrația de la București vorbește despre organizarea unui summit al Mării Negre și constituirea unui Fond Mutual al Mării Negre, care ar trebui să contribuie la stabilizarea politică și economică a regiunii. Aceste inițiative se suprapun, însă, peste acțiunile Organizației pentru Cooperarea Economică la Marea Neagră care, de la înființarea ei la Istanbul în 1992, a cunoscut o evoluție ce i-a adăugat o certă dimensiune politică. Traian Băsescu a propus constituirea unui grup operațional pentru combaterea traficului de arme, de persoane și droguri din care să facă parte trei state membre NATO – Turcia, Bulgaria, România – și Rusia. **Acest lucru, așa cum subliniază unii specialiști, este conform și cu doctrina rusească de a subregionaliza problemele de securitate în formate de participare, în care poziția Rusiei să fie una dominantă. Ca atare, o astfel de inițiativă va fi mai degrabă în detrimentul poziției NATO la Marea Neagră.**

În regiunea Mării Negre principalele acțiuni de politică externă ale administrației Băsescu în partea a doua a anului 2005 au fost încercarea de activare a trilateralei Grecia-Bulgaria-România, a relației cu Turcia și a celei cu statele din GUAM.

În 28 septembrie 2005 președintele Băsescu a efectuat o vizită în Turcia cu scopul declarat de a dinamiza relațiile bilaterale. Problemele aflate în suspensie în relațiile dintre București și Ankara se referă la definirea comună a spațiului Mării Negre, relațiile cu statele din zona extinsă a Mării Negre – cum ar fi statele din sudul Caucazului, mai ales Armenia – și relațiile cu Rusia. Până în acest moment nu există indicii clare care să ne sugereze că agenda românească și cea turcă au fost armonizate.

Președintele Traian Băsescu a vizitat Grecia, unde a încercat activarea trilateralei cu Grecia și Bulgaria, pe lângă asistarea la ratificarea tratatului de aderare la UE a Bulgarei și României în parlamentul de la Atena.

De asemenea, este de remarcat vizita președintelui Băsescu în Georgia (24 noiembrie 2005), ocazie în care a participat împreună cu Viktor Iușcenko la aniversarea a doi ani de la “revoluția trandafirilor”.

c) Doctrina loviturii preventive

În sialul doctrinei sale de politică externă Președintele Băsescu a amorsat și schimbarea doctrinei militare, fără ca acest lucru să fi fost formalizat încă într-un document oficial, știindu-se doar că se fac pregătiri în acest sens.

Președintele Băsescu anunța încă de la începutul anului 2005 că dorește ca România să adopte doctrina loviturii preventive. Modul în

Dorința includerii doctrinei loviturii preventive în „Strategia națională de apărare și securitate”

care a justificat public această intenție a fost incorect, încercând să acrediteze ideea că *politica preventivă* este același lucru cu *politica reactivă*.

Doctrina loviturii preventive afirmă că, mai cu seamă atunci când este vorba despre pericole neconvenționale de tipul terorismului, este mai eficace pentru securitatea unui stat ca acesta să-și atace inamicul înainte ca simpla amenințare să treacă de la potențial la real, transformându-se astfel în agresiune propriu-zisă. **Slăbiciunea doctrinei loviturii preventive constă în dificultatea definirii agresorului.** Dacă siguranța statului se apără prin răspuns la un atac deja declanșat (aceasta este doctrina reactivă), de regulă, este limpede cine este victima și cine agresorul. Dacă, însă, se reacționează în avans la un pericol viitor se pune întrebarea dacă este suficient ca acel pericol să fie posibil, ori trebuie ca el să fie și probabil; dacă pericolul este iminent sau el se găsește într-o fază oarecare de maturizare? ținând seama de subtilitatea unor atari nuanțe, cui i se poate recunoaște dreptul de a distinge decisiv între ele? Sub ce control și cu ce răspundere?

Strategia loviturii preventive este legată de teoria dreptului la intervenție. și în cazul acesteia se pune problema condițiilor care justifică intervenția, modalităților de constatare a îndeplinirii condițiilor pentru intervenție și de luare a deciziei de a interveni, obligațiilor celui ce intervine înaintea, în timpul și după intervenție, a răspunderii în cazul încălcării respectivelor obligații. **Recunoașterea dreptului la intervenție echivalează cu schimbarea întregii vechi ordini internaționale bazate pe principiul non-intervenției.**

Adoptarea doctrinei loviturii preventive este în contradicție cu tot ceea ce a susținut România în mod tradițional. Există doar câteva state care includ în doctrinele lor militare posibilitatea loviturii preventive – Statele Unite, Federația Rusă, Israel. Aceste state se confruntă cu probleme regionale sau globale pe care România nu le are.

Apoi, adoptarea acestei doctrine intră în contradicție cu principiile defensive ale UE, care statuează că recurgerea la forță este o soluție de ultimă instanță sau, dacă această doctrină se cere adoptată, ea trebuie aplicată sub un strict control internațional, ceea ce principalii actori care folosesc doctrina preventivă nu acceptă. De aici, rezultă încă o posibilă sursă de contradicție cu UE, care se adaugă celor deja existente.

În fine, trecerea la doctrina preventivă contravine principiilor pe care este organizată structura militară a țării (pregătirea trupelor, dispunerea lor în teritoriu, utilare, disponibilitatea vectorilor de proiecție a forței militare etc.). O reorientare majoră a doctrinei militare a unui stat se produce în condiții excepționale (de exemplu, SUA în 1939-1941), România nefiind în această situație.

În timpul anului 2005 au avut loc discuții informale în privința modificării „Strategiei naționale de apărare și securitate”. Modul în care se pregătește modificarea acestei Strategii, prin plasarea discuțiilor „publice” în timpul sărbătorilor de iarnă, indică faptul că Traian Băsescu dorește ca aceasta să fie adoptată pe șest de către CSAT. Ulte-

rior, să fie trimisă la Parlament, iar coaliția de guvernământ să fie obligată din „solidaritate” să adopte o Strategie de apărare și securitate care conține teza loviturilor preventive.

Riscul pentru România de a adopta politici hazardate în domeniul securității, inclusiv prin asumarea un rol (militar) prea important în raport cu capacitățile și interesele sale, este acela că se poate transforma dintr-un „stat-punte” – termen asiduu utilizat de președintele Băsescu – într-un „stat-țintă”.

d) De la „Europa Centrală” la „Europa de Est”

Definirea României ca stat cu competențe speciale în zonă are o semnificație aparte, dacă o asociem cu poziționările anterioare ale României. Vorbind des despre “politica estică” a României, președintele Traian Băsescu a deplasat-o dinspre o logică unificatoare și civilizatoare – integrarea în UE – spre o definire a unei identități de margine a Europei, ca spațiu de frontieră și de trecere (punte) între UE/Europa și celelalte spații importante – Caucaz, Orientul Mijlociu etc.

Definirea, în sine, poate părea neimportantă, dar din ea derivă modul în care acest aspect al politicii externe se leagă de celelalte proiecții externe ale României și de modul în care ele funcționează coerent. Definirea insistentă a României ca stat din sud-estul Europei sau aflat la marginea Europei poate să se transforme într-o strategie perdantă prin obstinția cu care România se proiectează în afara centrului geografic și civilizațional al continentului, tot mai mult echivalat cu Uniunea Europeană.

Estul Europei sau frontiera UE pot să însemne la fel de bine periferia Europei. Această decuplare a României de Europa Centrală este cu atât mai neproductivă și periculoasă, cu cât Ucraina mizează foarte mult (și probabil mai credibil) pe dubla sa vocație simultană – central europeană și pontică. România operează din nou în termeni exclusivi când se raportează la cele două spații, în loc să le urmărească în același timp, asumându-și pe deasupra și un rol pe care nu i l-a impus nimeni. În loc de *și-și*, suntem în logica lui *ori-ori*, lucru care ne văduvește de oportunități și ne creează probleme suplimentare.

Președintele Traian Băsescu a revenit la imaginea „României ca placă turnantă”, discurs care era frecvent folosit în prima parte a anilor '90. De fapt, sintagma „plăcii turnante” ascunde imprecizie în ceea ce privește obiectivele de politică externă. În epoca globalizării, țări precum România nu mai au cum juca rol de placă turnantă, mai ales atunci când sunt integrate într-un mare bloc politic, economic și militar. Posibila echivalare cu situația Marii Britanii este forțată și fără fundament.

Privită din perspectiva obiectivului strategic al României – integrarea în UE - orientarea spre Est poate fi o mișcare pripită, atâta timp cât politica românească la Marea Neagră nu este sincronizată cu cea a UE și nu intră într-un contact constructiv cu alte proiecții – cea ucraineană, cea turcească – și este pusă exclusiv de acord cu politica americană în această zonă. **Așadar, printr-o orientare spre Est, în**

***România
ar putea fi trans-
formată
din „stat-punte”
în „stat-țintă”***

***Traian Băsescu
a revenit
la imaginea
„României ca
placă turnantă”
– ceea ce indică
de fapt imprecizie
în ceea ce privește
obiectivele de
politică externă***

detrimentul mai buneii definerii a orientării spre UE și spre alte spații regionale care fac obiectul interesului acesteia, (orientare înțeleasă mai degrabă în UE ca o consecință a interesului american pentru zonă), România nu-și servește interesul național imediat. România trebuie să aibă o politică estică viguroasă, dar aceasta trebuie să fie realistă, adică în acord cu potențialul său și să nu fie considerată o alternativă la integrarea europeană.

2. Acțiuni de politică internațională

a) Vizite diplomatice

Vizitele efectuate de vectorii de politică externă pun în evidență direcțiile principale ale politicii externe ale administrației Băsescu. Se poate observa că, în timp ce premierul a vizitat cu predilecție state și instituții europene dintr-o obligație care ține de fișa postului, președintele Traian Băsescu s-a orientat spre statele din așa-numita „axă Washington – Londra - București” și asupra zonei din imediata vecinătate a României, care sunt incluse în „politica estică”. Bilanțul la un an nu poate omite consemnarea eșecului demersurilor inaugurate cu pompă în relația cu Rusia.

Este semnificativ eșecul demersurilor inaugurate cu pompă în direcția Rusiei

Este important de notat că vizita din Germania (20-21 martie 2005) a fost o vizită mai degrabă de luare de contact cu oficialii de la Berlin – a fost o vizită oficială – spre deosebire de cea de la Londra, unde s-au abordat probleme punctuale, fiind o vizită de lucru.

Vizita oficială a Președintelui României în Franța (21-22 noiembrie) a pus în evidență ostilitatea nedisimulată a Președintelui Jacques Chirac față de persoana domnului Traian Băsescu.

Agenda de vizite externe ale președintelui Traian Băsescu în alte state membre ale UE a cuprins doar Italia, Grecia și Slovacia.

Este semnificativ că președintele Băsescu a avut un redus contact direct cu instituțiile europene, el vizitând Bruxelles-ul doar cu ocazia unor întruniri multilaterale (summit-ului NATO din 21-22 februarie, consiliile europene din 16-17 iunie și 15-16 decembrie). A avut, în schimb, vizite în statele din aria politicii estice a României, în Ucraina, Moldova, Georgia și Rusia – ultima, într-adevăr, cu caracter mai degrabă formal, lucru care dovedește slăbiciunile politicii estice a României.

Semnificativă este vizita din Irak, în 27 martie 2005. Traian Băsescu se înscrie în rândul puținilor politicieni europeni care au vizitat Irakul, ceea ce poziționează ferm România, chiar și în această ordine simbolică, alături de SUA și Marea Britanie. Rămânând la simbolistică, este relevantă apariția sa în cadrul acestei vizite în echipament militar – o alegere neinspirată, care adaugă gestului vizitei conotații nedorite și completează în mod nefericit declarația președintelui conform căreia armata română din Irak este „o armată de ocupație”.

Acțiunile de politică externă ale Administrației Băsescu în anul 2005

Președinte	Premier	Ministru de externe
15-16 decembrie – participare la lucrările Consiliului European de iarnă, Bruxelles	15-16 decembrie – participare la lucrările Consiliului European de iarnă, Bruxelles	15-16 decembrie – participare la lucrările Consiliului European de iarnă, Bruxelles
2 decembrie – participare la Forumul Comunității Opțiunii Democratice, alături de președinții Estoniei, Georgiei, Letoniei, Lituaniei, Macedoniei, Republicii Moldova, Sloveniei și Ucrainei, Kiev, Ucraina	12 decembrie - vizită de lucru în Bosnia-Herțegovina (întâlnire cu premierul bosniac, Adnan Terzić, și cu militarii români din cadrul trupelor de menținere a păcii din Bosnia-Herțegovina)	12-13 decembrie – participare la reuniunea Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe al UE (CAGRE), Bruxelles
23 noiembrie – vizită la Tbilisi , cu prilejul aniversării de către Georgia a doi ani de la Revoluția Trandafirilor	5-6 decembrie – vizită de lucru la Bruxelles	10-11 decembrie – vizită oficială în Marea Jamahirie Arabă Libiană Populară Socialistă
21-22 noiembrie – vizită oficială în Franța	27-28 noiembrie – vizită la Barcelona, Spania	8 decembrie – participare la reuniunile miniștrilor de externe din statele NATO și parteneri: Consiliul Nord-Atlantic, Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic, Consiliul NATO-Rusia și Comisia NATO-Ucraina, Bruxelles
8 noiembrie – vizită oficială în Republica Slovacia	28 noiembrie – participare la Conferința dedicată aniversării a zece ani de la lansarea Parteneriatului Euro-mediteranean, Barcelona	7 decembrie – participare la Conclavul Extraordinar al Miniștrilor de Externe ai statelor membre ale Uniunii Europene, Bruxelles
2 noiembrie – participare la reuniunea la nivel înalt a trilateralei România – Bulgaria – Grecia, Republica Elenă	11-12 octombrie – vizită oficială în Italia	5-6 decembrie – participare la cea de-a XIII-a reuniune a Consiliului Ministerial al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Ljubljana, Slovenia
26-27 octombrie – participare la reuniunea informală a liderilor statelor membre UE și țărilor în curs de aderare, Marea Britanie	6-7 octombrie – vizită de lucru în Franța	29 noiembrie – 1 decembrie - vizită oficială în Japonia
17-19 octombrie – vizită de stat în Republica Coreea	26-27 septembrie – vizită în Olanda	26-29 noiembrie – vizită oficială în Republica Populară Chineză
14 octombrie – participare la al 12-lea Summit al șefilor de stat din Europa Centrală, Zagreb, Republica Croația	2-3 august – participare la Reuniunea șefilor de guvern din Europa de Sud-Est, Salzburg	22 noiembrie – participare la reuniunea Comisiei pentru Afaceri Externe, Drepturile Omului și Politica de Apărare și Securitate Comună a Parlamentului European (AFET) și la cea de a 19-a reuniune a Comitetului Parlamentar Mixt UE-România (CPM), Bruxelles
28-29 septembrie – vizită oficială în Republica Turcia	18 iulie – vizită la Bruxelles	18-19 noiembrie – vizită de lucru la Berlin
13-16 septembrie - Summit-ul ONU, Statele Unite ale Americii	5-6 iulie – vizită de lucru în Republica Elenă	16-17 noiembrie – participare la a 115-a sesiune a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei (CM/CE), Strasbourg
16 iunie - Consiliul European, Bruxelles	16-17 iunie – Consiliul European, Bruxelles	28 octombrie – participare la cea de-a XIII-a reuniune a Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe din statele membre ale Organizației Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN), Chișinău
31 mai - 3 iunie – vizită în Japonia	2-3 iunie - vizită de lucru în Germania	25 octombrie – vizită la Sofia
16 mai – participare la Summitul Consiliului Europei de la Varșovia	27 mai – vizită de lucru în Suedia	17 octombrie – vizită la New York (În contextul exercitării, de către România, a președinției lunare a Consiliului de Securitate al ONU)
9 mai – participare la ceremoniile consacrate Zilei Victoriei, Moscova	25 aprilie – participare la ceremonia semnării Tratatului de Aderare la UE, Luxemburg	11-12 octombrie – vizită oficială în Federația Rusă

22 aprilie 2005 – Summit GUAM, Chişinău	31 martie – vizită la Sofia	2-3 octombrie – participare la reuniunea Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe al UE (CAGRE), Luxemburg
25 aprilie – participare la ceremonia semnării Tratatului de Aderare la UE – Luxemburg	22-23 martie – vizită la Bruxelles , cu ocazia Consiliului European	30 septembrie – pregătirea ședinței comune a Guvernelor României și Republicii Ungare de la București din perioada 20-21 octombrie 2005, la Gyula (Jula), Ungaria
27 martie – vizitarea militarilor români din Irak	15-16 martie – vizită în Israel	27-28 septembrie - vizită oficială în Republica Slovenia
20-21 martie – vizită oficială în Germania	24 – 25 ianuarie – vizită la Bruxelles	13-14 septembrie – participare delegației României la Reuniunea la nivel înalt care va deschide cea de-a 60-a sesiune a Adunării Generale a ONU, New York
23-24 martie – vizită de lucru în Italia	17 ianuarie – vizită oficială în Ungaria	1-2 septembrie – participare la Reuniunea informală a miniștrilor afacerilor externe UE (tip Gymnich), Newport - țara Galilor
8-10 martie – vizită oficială în SUA		28 august – participare la Forumul European de la Alpbach
21-22 februarie – participare la lucrările Summitului NATO, Bruxelles		1-5 august – în Austria (2-3 august - reuniunea șefilor de guvern din Europa de Sud-Est, Salzburg)
14-15 februarie – vizită de lucru în Rusia		18 iulie – participare la Consiliul Afaceri Generale și Relații Externe al UE, Bruxelles
31 ianuarie – vizită de lucru în Marea Britanie		1 - 6 iulie - vizită oficială în Statul Israel și la Autoritatea Națională Palestiniană
23 ianuarie – participare la ceremonia de investitură a lui Viktor Iuscenko, Kiev		20-21 iunie – vizită la Londra
21 ianuarie – vizită în Republica Moldova		13-14 iunie – participare la reuniunea Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE) al UE, Luxemburg
		8-9 iunie – conduce delegația României la Conferința OSCE privind antisemitismul și alte forme de intoleranță, Cordoba
		7 iunie – vizită de lucru în Regatul țărilor de Jos (în contextul aniversării a 125 de ani de relații diplomatice româno-olandeze)
		23 mai – participare la reuniunea Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE) al UE, Bruxelles
		16-17 mai – cel de-al treilea Summit al Consiliului Europei, Varșovia
		9 mai – participare la manifestările organizate la Moscova , consacrate împlinirii a 60 de ani de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial (alături de Președintele României, Traian Băsescu, și de fostul suveran al României, Regele Mihai I)
		3-6 mai – vizită în SUA
		29 aprilie – vizită de lucru în Siria
		13 aprilie – participare la ședința Parlamentului European cu ocazia adoptării avizului conform asupra Tratatului de Aderare la UE a României și Bulgariei
		7-8 aprilie – vizită oficială în Austria
		25 martie – vizită în Turcia
		11-15 martie – vizită oficială în Marea Britanie
		23-24 februarie – vizită în

	Germania
	2 februarie – participare la reuniunea Comisiei pentru afaceri externe a Parlamentului European, Bruxelles
	24-25 ianuarie (împreună cu premierul Tăriceanu) – vizită oficială la instituțiile comunitare de la Bruxelles

b) Relații bilaterale

i. Relația cu SUA

Întreaga construcție de politică internațională a administrației Băsescu are legătură cu parteneriatul cu SUA. Statele Unite sunt țara ale cărei interese sunt cele mai importante pentru politica externă a României, de vreme ce Traian Băsescu a dorit de la bun început să întărească statutul de partener strategic pentru România al SUA și a reiterat această apreciere cu ocazia vizitei la Washington din 8-10 martie 2005.

Ulterior vizitei președintelui Băsescu, ministrul de externe Mihai-Răzvan Ungureanu a efectuat o vizită în SUA (3-6 mai). Ambele vizite au abordat problematica pe care Băsescu o pune în relație cu așa-numita „axă”.

SUA sunt importante pentru politica externă a României, așa cum este ea formulată în doctrina Băsescu, nu doar dintr-un calcul strategic, care are de-a face cu asigurarea securității și eliminarea pericolelor asimetrice, ci și din rațiuni de superioritate și preeminență geopolitică a americanilor asupra UE în zona estică a Europei (Președintele Traian Băsescu a exprimat acest lucru în discuția despre „licuriciul mare” și „licuricii mici”!).

De asemenea, un punct important al relației cu SUA, așa cum o concepe președintele Traian Băsescu, este reprezentat de prezența militarilor români din Irak. Luările de poziție ale președintelui cu privire la prezența trupelor românești din Irak au fost explicite, mergând până la a spune despre ele că sunt trupe de ocupație (caz în care regimul juridic și simbolismul implicării României se schimbă radical). **„România este, în Irak în situația de ocupație a altui stat”**. („Adevărul”, 9 martie 2005). Această declarație a fost ulterior nuanțată, până la a fi retrătată, însă ea dovedește slabele cunoștințe de politică internațională ale Președintelui Traian Băsescu.

România este singura țară (alături de Albania) care a decis să suplimenteze contingentul de soldați în Irak (cu 100 de soldați). Acesta este un semn clar că politica externă a României se situează ferm alături de cea a SUA și a Marii Britanii. Absența unui plan de retragere a trupelor din Irak este, de asemenea, semnul unui angajament inechivoc, aproape ideologic, al președintelui Băsescu față de politica SUA în regiune.

Relația cu SUA a fost marcată de o serie de evenimente recente: sosirea secretarului de stat american Condoleezza Rice și perfectarea tratatului cu privire la bazele americane, sosirea noului ambasador Nicholas Taubman la București.

Componenta cea mai importantă a relației româno-americane în

Amplasarea bazelor militare americane pe teritoriul României – nu transformă automat România într-un partener strategic al SUA și nici nu rezolvă problemele de politică externă

epoca Băsescu este cea militară. Acest fapt este evident în evoluțiile ce au avut loc în a doua jumătate a anului 2005. În 21 octombrie Stephen Hadley, consilier pentru securitate națională al președintelui SUA a vizitat România pentru a discuta problema facilităților militare care urmează a fi instalate în România. Chestiunea instalațiilor militare a revenit odată cu semnarea, la 6 decembrie 2005 a acordului care prevede utilizarea de către armata SUA a câtorva poligoane și baze militare românești din apropierea Mării Negre și din zona Sibiu-Brașov.

Sosirea lui Nicholas Taubman pune în evidență faptul că relațiile dintre România și SUA nu funcționează doar la nivel militar, existând divergențe cel puțin în ceea ce privește chestiunea adopțiilor internaționale, divergențe a căror soluționare este una dintre misiunile noului ambasador.

Amplasarea bazelor militare americane pe teritoriul României este într-adevăr un eveniment notabil și cu o semnificație simbolică mare. Totuși, nu este greu de remarcat că există o oarecare contradicție între pretenția președintelui Traian Băsescu de a fi un partener strategic cu SUA, miza pe aceste baze în proiecțiile sale de politică externă în zona Mării Negre și declarațiile lui Stephen Hadley, Condoleezza Rice, Călin Popescu Tăriceanu și Nicholas Taubman, conform cărora aceste instalații sunt de dimensiuni reduse. Deci, pretenția că ele ar avea un rol strategic este anulată. Pe de altă parte, instalațiile au un obiectiv foarte circumscris – operațiunile militare ale SUA în Irak. De aici până la conferirea unei semnificații strategice majore este însă o distanță mare – existența de trupe este importantă, dar nu decisivă în sens strategic. De altfel, instalații similare au existat în Uzbekistan, de exemplu. De aceea, recente declarații emoționale ale lui ministrului Ungureanu (“vin americanii”) sunt nepotrivite și conferă o importanță exagerată acestui eveniment, prezentându-l ca pe un fel de panaceu la problemele (politicii externe) românești.

Pe de altă parte, este de remarcat faptul că în afara acestui acord, relația cu SUA nu pare să fie legată de subiecte favorabile României. Schimburile economice nu au crescut, în pofida clamatului statut preferențial al Washington-ului. În plus, recentul scandal al avioanelor CIA a afectat imaginea României, care este singura dintre statele asupra cărora planează acuzații și care are cu SUA relații de natură să îndreptățească aceste acuzații.

ii. Relațiile cu UE

În a doua parte a mandatului, relațiile cu UE au fost revalorizate ca o a doua „axă”

În ceea ce privește relațiile României cu UE în direcția aderării, în timpul scurs de la preluarea puterii de către administrația Băsescu, acestea se pot subsuma formulei „**a face minimum necesar**”. Președintele României a enunțat încă de la preluarea puterii principiile după care se va ghida relația cu UE: un comportament corect, care să garanteze aderarea, ceea ce înseamnă îndeplinirea obligațiilor impuse de UE și anume, reforma în Justiție, combaterea corupției, întărirea capacității administrative, reglementarea în sens european a principiilor concurenței economice.

Pe de altă parte, Traian Băsescu a accentuat în diferite ocazii costurile intrării în UE. Un alt element, semnificativ pentru tipul de relație cu Uniunea Europeană pe care înțelege să-l promoveze Traian Băsescu este modul în care șeful statului a înțeles rolul României după integrare. Enunțat fragmentar în ocazii anterioare, acesta a fost formalizat într-un moment foarte important, în discursul ținut cu ocazia semnării Tratatului de aderare a României la UE din 25 aprilie 2005. Traian Băsescu a accentuat rolul României de factor de securitate și stabilitate la frontiera de est a Uniunii și a vorbit despre UE ca despre un factor de putere în sens clasic (un fel de mega-stat care își planifică politicile și acționează în termenii realismului politic în relațiile internaționale – răspândirea influenței UE, proiecția de putere a UE, balanța de putere zonală etc.).

Din discursul președintelui din 25 aprilie 2005 rezultă că România se percepe ca o entitate care poate fi utilă UE doar ca interfață înspre exterior, nu ca o componentă funcțională a ansamblului. Asumându-și doar rolul de interfață, România nu intră în dezbaterile privitoare la construcția internă a Uniunii și la viitorul UE. În schimb, președintele Băsescu proiectează viziunea aproape mesianică a propriului său discurs de politică externă înspre UE, angajându-se că România, care nu este nici măcar membru al UE, o va ajuta să aibă un rol sporit pe scena mondială prin adăugarea arealului zonei Mării Negre, ceea ce este cel puțin o exagerare a capacităților de care dispune România. Președintele Traian Băsescu producea, așadar, un discurs de factură americană în UE într-un moment când la Luxemburg se discutau chestiuni cum ar fi viitorul Europei, Constituția, criteriile de aderare.

Dacă la începutul mandatului său președintele Băsescu a acordat un rol fundamental relației cu statele de pe „axă”, din luna mai 2005 și-a nuanțat întrucâtva poziția, declarând că Uniunea Europeană reprezintă obiectivul principal al politicii externe românești (interviul acordat agenției Ria Novosti pe 9 mai, interviul de la Europa FM din 18 mai și participarea într-o emisiune la TVR, 19 mai a. c.). Probabil că această reșezare a ordinii de priorități în favoarea integrării se datorează înțelegerii că amânarea primirii României în U.E. va avea efecte și în planul politicii interne.

În partea a doua a anului 2005 președintele Băsescu pare să fi renunțat la cele mai extreme aspecte ale politicii sale externe, anume discursul obsesiv al axei București-Londra-Washington. În acest context, relațiile cu UE au fost revalorizate ca o a doua „axă”, deși nu în aceiași termeni cu prima. Președintele României a încercat în ultima vreme să combine „atlantismul” și „europenismul” într-un discurs coerent, care merge paralel cu eforturile americane și europene de apropiere.

Președintele Traian Băsescu și-a reorientat discursul către o relație mai bună cu UE, mai ales în perioada apariției Raportului de monitorizare al Comisiei Europene, care are aprecieri favorabile pentru România. Traian Băsescu a ales să adopte un discurs pro-european datorită caracterului pozitiv al Raportul de țară și pentru că subiectele

„cu probleme” din perspectiva Comisiei Europene (mai ales lupta anti-corupție) pot constitui teme pe care le poate adopta în lupta internă pentru hegemonie cu premierul Tăriceanu și cu alți actori. Una dintre declarațiile președintelui Băsescu indică această evoluție: “Integrarea în Uniunea Europeană nu mai este prioritar o chestiune de politică externă, ci este pur și simplu o prioritate a politicii noastre interne”. Îndeplinirea obligațiilor asumate față de UE a devenit în ultima vreme una dintre temele principale de discurs ale președintelui Traian Băsescu.

Președintele Băsescu și membri ai cabinetului au vizitat o serie de capitale în care se discuta ratificarea Tratatului de aderare a României și Bulgariei la UE. Una dintre vizite a fost efectuată în Grecia la 2 noiembrie, iar cealaltă în Slovacia la 8 noiembrie. Aceste vizite au avut o mică anvergură, dar ele au urmărit traseul ratificării tratatului de aderare. În cronologia relațiilor cu UE se înscrie și primirea comisarului pentru extindere, Olli Rehn, la 13 octombrie, în perioada premergătoare apariției Raportului de țară.

În relație cu politica externă și de securitate a UE, președintele Băsescu este oarecum forțat structural să aibă un discurs americanizat față de Uniune. Actuala politică externă românească este geostrategică, în timp ce cea a UE nu are o astfel de componentă, mai ales în ce privește Marea Neagră, iar față de Federația Rusă politica europeană este una ezitantă.

Reticența statelor europene de a presa Rusia să-și respecte angajamentele internaționale s-a manifestat la summit-ul OSCE de la Ljubljana (5-6 decembrie 2005). Trimisul din partea președinției britanice a UE, un ministru de stat însărcinat cu probleme legate de drepturile omului, Ian Pearson, nu a amintit subiectul Transnistria ca fiind o problemă și nu a pus Rusiei în vedere respectarea angajamentelor. Rangul secundar al trimisului UE la summit-ul OSCE demonstrează gradul scăzut de interes și de acord asupra problemei transnistrene între statele Uniunii; același fapt sugerează relativul dezinteres al Marii Britanii în legătură cu o potențială rezolvare a conflictului transnistrean.

iii. Marea Britanie

*Retorica
de politică
externă
a lui Traian
Băsescu,
insuficientă
pentru rezolvarea
problemelor
concrete*

Deși stat membru al UE, Marea Britanie contează pentru președintele Traian Băsescu mult mai mult ca membru al axei virtuale Washington – Londra – București. Cele mai importante probleme pe care Președintele României le avea de discutat cu premierul britanic erau cele legate de așa-numita axă, apoi cele legate de cooperarea din Irak, politica românească la Marea Neagră și implicațiile acesteia pentru Marea Britanie, chestiunea vizelor și, în fine, integrarea europeană.

Marea Britanie este unul dintre statele importante ale UE, alături de Germania și Franța. Datorită faptului că aceasta promovează o viziune diferită asupra UE decât celelalte două state amintite, România trebuie să-și construiască un sprijin solid într-o țară care poate determina o reorientare a priorităților Uniunii, mai ales în contextul generat de respingerea Constituției într-o serie de state fondatoare ale UE.

Din anumite rațiuni cu adânci rădăcini istorice, Londra vede Uni-

nea ca o construcție mai degrabă economică (Europa-piață) decât ca una politică (Europa-federație), drept pentru care Marea Britanie este probabil unul dintre membrii cu cele mai scăzute contribuții la construcția politică a UE. Acest lucru a devenit foarte vizibil și din propunerea britanică de construire a bugetului Uniunii pentru perioada 2007-2013.

Faptul că Marea Britanie este singurul stat din UE situat pe axa lui Băsescu îi conferă acesteia un statut special și în elaborarea relațiilor României cu UE – România pare să preia poziția britanică față de UE, adică una mai degrabă eurosceptică (nu o Europă politică, implicând transferuri de suveranitate politică către instituții suprastatale, ci o Europă minimală, un simplu spațiu al liberului schimb). Dacă Marea Britanie este un stat care își poate permite o oarecare detașare de UE, fără ca aceasta să o influențeze într-un fel major, nu același lucru se poate spune despre România: **după ce UE a constituit obiectivul strategic pentru mai bine de șase ani, brusc România devine un stat eurosceptic la vârf, în momentul cel mai nepotrivit pentru succesul integrării sale.**

Se impune și aici un comentariu. Acest euroscepticism ad-hoc al noii administrații de la București ar putea fi o atitudine destinată să mascheze răcirea relațiilor între București, Bruxelles, Paris și alte capitale importante, din motive imputabile nu lipsei de performanță a României, ci modului în care lideri europeni importanți au fost tratați de către candidatul prezidențial și, ulterior, președintele Traian Băsescu.

Deși a întreprins o vizită la Londra în 31 ianuarie 2005, președintele Băsescu nu a reușit să rezolve într-un sens favorabil una dintre problemele importante ale relației cu Marea Britanie – vizele. Acest fapt îndreptățește comentariile critice făcute de unii oficiali ai statelor UE la adresa faptului că România a inclus printre partenerii săi preferențiali un stat care îi impune încă vize, excluzând *de facto* state care au făcut un gest de bunăvoință și au anulat obligativitatea vizelor.

Nici vizitele ministrului de externe Mihai-Răzvan Ungureanu la Londra (11-15 martie și 20-21 iunie 2005) nu au adus noutăți în această privință. Atât vizita Președintelui României cât și cea a ministrului de Externe au avut ca obiect subiecte precum contribuția britanică la securizarea frontierelor, lupta împotriva corupției, reforme în domeniul justiției și administrației. În pofida faptului că președintele Traian Băsescu a așezat Londra pe aceeași axă cu Bucureștii, Parlamentul englez nu a finalizat în anul 2005 procedurile de ratificare ale Tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană.

iv. Germania

Relațiile cu Germania contează – având în vedere importanța acestui stat în UE – într-o măsură cel puțin egală cu cele cu Marea Britanie. Președintele Băsescu a efectuat o vizită în Germania în perioada 20-21 martie 2005, acțiune de la care observatorii așteptau mai multe răspunsuri în legătură cu orientarea politicii externe românești. Totuși, vizita, spre deosebire de aparițiile spectaculoase de la Chișinău sau Londra,

*Continuă
scepticismul
Germaniei față
de „doctrina
Băsescu” –
aceasta nu
a decis încă
ratificarea
Tratatului de
aderare a
României la UE*

pe larg promovate comunicațional de către departamentul de specialitate al Președinției, nu a avut nimic notabil. Este de subliniat faptul că vizita a fost oficială și efectuată la invitația președintelui Horst Koehler, care are un rol de reprezentare, cu impact redus pe scena politică germană. Acest amănunt are și o explicație de protocol, invitațiile fiind adresate între demnitari de același rang. Trebuie să remarcăm faptul că întâlnirea cu Gerhard Schroeder a fost mai degrabă simbolică și protocolară, transformând vizita la Berlin dintr-una decisivă într-o „**vizită de rutină**”, cum au numit-o unii comentatori, chiar dintre cei favorabili lui Traian Băsescu.

Vizita era cu atât mai importantă, cu cât în Germania se manifestă probabil cele mai puternice și mai structurate, chiar instituționalizate, reacții împotriva aderării României și Bulgariei în 2007 la UE. Din această cauză, se poate spune că dacă obiectivul președintelui Băsescu a fost acela ca, mergând la Berlin, să așeze Germania pe „axă” sau să asigure Berlinul că are un loc important în viziunea românească de politică externă, acest obiectiv nu a fost atins, nimic din ceea ce a reprezentat prezența sa acolo neindicând că ar fi fost altceva decât o vizită de rutină.

În primul an al administrației Băsescu nu putem consemna eforturi importante pentru a convinge Germania să ratifice Tratatul de aderare al României la Uniunea Europeană. Foarte probabil, Germania va aștepta raportul de monitorizare al Comisiei Europene din aprilie-mai 2006 pentru a decide ratificarea Tratatului de aderare.

v. Franța

Relațiile administrației Băsescu și implicit ale României cu Franța, stat cu relevanță pentru viitorul nostru european, au suferit cea mai puternică degradare în anul 2005. Atitudinea inamicală a lui Traian Băsescu la adresa Franței era de notorietate. Traian Băsescu a reacționat dur încă din perioada în care se afla în opoziție, respingând de o manieră categorică și la fel de puțin elegantă, comentariile lui Jacques Chirac, făcute la începutul anului 2003, privitoare la poziția României și Bulgariei în legătură cu conflictul din Irak. Ostilitatea deschisă a lui Traian Băsescu s-a manifestat și prin celebra remarcă la adresa vizitei din 17-18 octombrie 2004 a premierului francez Jean-Pierre Raffarin în România („a venit să-și ia tainul”, cu trimitere directă la contractele Vinci și EADS).

Cu ocazia unei vizite în România, efectuată în data de 25 februarie 2005, ministrul de externe al Franței, Michel Barnier a exprimat surprinderea Franței față de politica agresiv pro-americană a noii administrații de la București și în legătură cu atitudinea rezervată față de UE a președintelui Băsescu. Reacția președintelui Traian Băsescu, de acum caracteristică, a fost să admonesteze Franța pentru acest tip de declarații într-un interviu acordat ziarului *Financial Times*, apărut pe 19 aprilie, ceea ce a adâncit deteriorarea relațiilor cu acest stat.

Tensiunile dintre președinția României și executivul francez au ieșit la iveală cu prilejul vizitei în Franța a președintelui Băsescu (21-22

*Vizita
președintelui
Traian Băsescu
în Franța
nu a ajutat
la eliminarea
ostilității franceze*

noiembrie 2005). Presa din România a catalogat vizita la Paris drept una de „avarie”, o încercare de a salva relațiile bilaterale româno-franceze în vederea ratificării Tratatului de aderare de către Senatul Franței. Mesajul de nemulțumire al lui Jacques Chirac față de Traian Băsescu a fost exprimat cu claritate prin faptul că Președintele Franței nu a participat la conferința de presă finală susținută de șeful statului român. De asemenea, Franța a refuzat să precizeze o dată apropiată la care ar putea avea loc ratificarea Tratatului de aderare al României. Acestea au fost formele diplomatice de manifestare a ostilității franceze față de comportamentul total neadecvat al lui Traian Băsescu din campania electorală. Morala vizitei președintelui Traian Băsescu în Franța este aceea că în relațiile externe jignirile se plătesc, dar prețul acestora nu este plătit doar de o persoană, ci de o națiune.

vi. Ucraina

Relația României cu Ucraina este una dominată de litigii evidente: **i)** problema minorităților; **ii)** canalul Bâstroe; **iii)** delimitarea platoului continental; **iv)** Transnistria.

Cele mai importante contacte de până acum au fost cu prilejul a două vizite ale președintelui Băsescu la Kiev (23 ianuarie, 2 decembrie 2005) și a uneia a președintelui Iușcenko la București (21 aprilie 2005).

Relațiile româno-ucrainene sunt o alternanță de momente de tensiune cu momente de colaborare. Pe de o parte, s-au obținut rezultate concrete – Ucraina a suspendat construirea canalului Bâstroe, care era una dintre problemele litigioase ale relației România-Ucraina. De asemenea, președintele Traian Băsescu a adoptat o atitudine de părinte al democrației ucrainene, nu fără o doză de superioritate. În acest sens, președintele Băsescu a participat la 2 decembrie 2005 la summit-ul noilor democrații găzduit de Kiev, în calitate de președinte al unui stat „mai experimentat” în ale democrației și proiectând o aură de respectabilitate în calitatea sa de stat membru NATO și previzibil UE.

Este de remarcat că președintele Băsescu asociază România cu Ucraina și celelalte state din zonă într-un organism *politic* (Comunitatea Opțiunii Democratice, varianta politică a GUAM), care este clar orientat împotriva influenței Rusiei în statele din zonă. În paralel, președintele Băsescu a adoptat un discurs prin care a încercat să nu antagonizeze Rusia.

România este un partener marginal în această construcție, în sensul că nu face parte structural din ceea ce vor inițiatorii – o alternativă la Rusia. De asemenea, limbajul utilizat de președinții Iușcenko și Saakașvili este unul geostrategic – ei vor să construiască un cordon sanitar politic împotriva Rusiei. România, ca stat care are o politică externă ce nu dorește antagonizarea Rusiei se află în acest grup, condusă mai mult de dorința președintelui Traian Băsescu de a nu pierde nici o ocazie pentru a-și afirma pretențiile de lider regional.

O altă problemă importantă, în care s-au înregistrat evoluții semnificative, dar nu în sensul dorit de București, este cea a Transnistriei. La summit-ul GUAM de la Chișinău, din 22 aprilie 2005 unde președinții

*Pierderea
inițiativei
regionale în
favoarea
președintelui
Iușcenko*

Lituaniei și României au fost observatori, Ucraina a propus un plan de soluționare a situației din Transnistria care presupunea organizarea de alegeri pe teritoriul republicii separatiste și o federalizare a Moldovei, menținerea pe termen nedefinit a trupelor rusești și un format de negocieri care include UE, Consiliul European, OSCE, Rusia, SUA, Ucraina. Urmându-și propriul interes, președintele Iuscenko a prezentat pe neașteptate planul la Chișinău, deturnând scopurile inițiale ale summit-ului. Se pare că summit-ul GUAM a reprezentat o ocazie prin care Ucraina a încercat să își promoveze aproape agresiv o proprie „politică estică”. Ultimele desfășurări ale evenimentelor din Transnistria indică faptul că se poate realiza o înțelegere între Ucraina și Federația Rusă în problema acestui conflict. Într-o asemenea perspectivă, Traian Băsescu va fi forțat să revină la o politică mai realistă, mai prudentă, pentru a evita prinderea României la mijloc într-un conflict subregional.

vii. Rusia

Problemele pe care România le are cu Rusia sunt multiple și la aproape toate capitolele relațiilor bilaterale. Economic, România înregistrează un deficit mare în relația cu Rusia; produsele și investițiile românești nu pătrund în Rusia. În același timp, Rusia reclamă tratamentul discriminatoriu la care România îi supune pe investitorii ruși comparativ cu ceilalți investitori. În plan politic, există probleme vechi cum ar fi cea a tezaurului, a denunțării pactului Ribentrop-Molotov – și chestiuni mai recente – cea mai importantă dintre ele fiind cea a Transnistriei. În afară de acestea, mai există probleme legate de cooperarea de la Marea Neagră în privința combaterii terorismului și a traficului de arme, persoane, droguri și cooperarea dintre România și Rusia în diferite organisme internaționale, cum ar fi OSCE și Consiliul European.

Politica estică a președintelui Băsescu ar trebui să includă Rusia ca un partener natural de dialog și cooperare, consecință logică a teoriei axei Washington-Londra-București. Rusia poate fi partener în mai multe sensuri. În primul rând, această țară este unul dintre statele riverane Mării Negre. Apoi, de Rusia depind evoluții, pozitive sau negative, în cazul conflictelor înghețate din spațiul fostei URSS. În fine, Rusia este un actor care are o viziune particulară, de care trebuie să se țină cont, în privința rolului spațiului din imediata sa vecinătate, considerat ca spațiu de securitate pentru ea.

În prima parte a anului 2005, în contextul vizitei președintelui român la Moscova, relația româno-rusă era relativ stabilă. La Moscova, președintele Traian Băsescu declara că recunoaște interesele Rusiei și chiar o include pe aceasta, într-un viitor format multilateral de cooperare la Marea Neagră.

Problema este că președintele Băsescu are un dublu discurs. El include Rusia în schema soluționării conflictelor înghețate și a politicii estice, ca factor crucial pentru reușita acestor proiecte, în funcție de locul în care vorbește. Dacă vorbește în SUA, Ucraina, Germania etc., spațiul Mării Negre este unul în care actorii trebuie să coopereze cu

scopul comun de a asigura securitatea, ca și cum ar avea toți aceleași interese dar, mai ales, un adversar comun, Rusia.

Cu ocazia Reuniunii la Nivel Înalt a celei de-a 60-a Sesiuni a Adunării Generale a ONU, care s-a desfășurat la New York, în perioada 14-16 septembrie Traian Băsescu a declarat: „Federația Rusă tratează Marea Neagră ca pe un lac rusesc, fiindcă nu dorește internaționalizarea problemelor din zonă”. Acest lucru demonstrează duplicitatea președintelui României care, la începutul anului, pleda pentru o îmbunătățire a relațiilor României cu Rusia, pentru a facilita încheierea unei „punți” între SUA și Rusia. Președintele Băsescu a acuzat Rusia de subordonare a spațiului strategic al Mării Negre, chiar de pe teritoriul aliatului strategic al României, dar și al Rusiei, Statele Unite, însă fără ca acestea din urmă să fi avut nevoie de un atare gest de sprijin.

Ulterior, în cadrul unui interviu difuzat la începutul lunii octombrie 2005 președintele Băsescu a etichetat Rusia ca stat nedemocratic. Toate acestea se produc în condițiile în care discursul oficial al președintelui Băsescu este unul de cooptare a Rusiei în mecanismele de cooperare ale zonei Mării Negre. De asemenea, gesturi precum participarea aproape ostentativă la forumul de la Kiev, cuplate cu instalarea de baze militare americane în România au făcut Rusia să devină circumspectă în relația sa cu România. Recent, Serghei Ivanov, ministrul apărării al Federației Ruse a amenințat cu retragerea din Tratatul privind forțele convenționale în Europa în condițiile în care bazele americane (pe care el le numea „baze NATO”) se instalează aproape de frontiera Federației Ruse.

România trebuie să aibă o atitudine predictibilă, consecventă, în raport cu Federația Rusă. Trebuie să arate faptul că dorește cooperarea cu aceasta pentru soluționarea problemelor aflate pe agenda bilaterală și subregională, în spiritul respectării dreptului internațional, a angajamentelor pe care fiecare stat și le-a luat.

viii. Republica Moldova

Moldova este un stat cheie în elaborarea politicii externe a președintelui Traian Băsescu față de zona limitrofă României. Vizitele de la Chișinău au însemnat o revitalizare a relației, deteriorate la un moment dat, dintre România și Moldova.

Problemele cele mai importante în legătură cu Moldova sunt cea transnistreană, cea a acordării cetățeniei, relațiile economice (energetice), susținerea Moldovei la accesarea în diferite instituții și organizații internaționale.

Conduita față de Moldova nu poate fi disociată de linia generală a politicii externe românești. Încadrarea Moldovei într-o politică activă, care nu este girată de UE ci mai degrabă de SUA, determină ca relațiile moldo-române să devină o parte a obiectivelor strategice americane. Momentan, acestea coincid cu cele ale UE – care are o conduită totuși diferită de SUA în relațiile sale cu statele CSI, pentru a menaja susceptibilitățile Rusiei.

România joacă roluri diferite în aceste două strategii. În cea ameri-

*Încercarea
de a îmbunătăți
relațiile bilaterale
– acțiune pozitivă
atât pentru
relațiile cu UE
cât și pentru SUA*

cană, România are un rol de ancorare a Moldovei la spațiul euro-atlantic, în termeni mai degrabă de geo-strategici. UE nu vede, încă, România ca un factor important în relațiile cu Moldova, promovând în poziția de parteneri preferențiali ai Moldovei state precum Polonia și Lituania.

Relațiile cu Moldova par a fi într-o continuă ascendență în ultima parte a anului 2005. La 25 septembrie 2005 președinții Vladimir Voronin și Traian Băsescu s-au întâlnit la Iași, unde au tratat probleme precum reducerea dependenței energetice a Moldovei față de Rusia și perspectiva îmbunătățirii relațiilor bilaterale. Această temă este una recurentă în relațiile României cu Moldova, revenind pe agendă odată cu întreruperea demonstrativă a furnizării de energie electrică de către centrala de la Cuciurgani (Transnistria). Se pare că unul dintre efectele relației apropiate Băsescu-Voronin se va concretiza, de fapt, în conectarea Moldovei la sistemul de distribuției a energiei electrice din sud-estul Europei, pentru ca astfel să își poată asigura o relativă independență de furnizările de electricitate din Rusia sau din Transnistria.

Acest proiect de ajutorare și ghidare a Republicii Moldova este benefic, însă, pe de altă parte, se pare că Traian Băsescu utilizează relațiile cu Moldova ca teren de testare a politicii active a României în zona Mării Negre. Din păcate, puține dintre inițiativele românești sunt urmate de punerea în practică.

Problema Transnistriei

Lipsa unei strategii pentru soluționarea crizei transnistrene

Problema transnistreană este una foarte importantă pentru România. În prezent, contextul internațional pare a deveni încă mai complex ca urmare a desemnării de către UE a unui reprezentant special pentru problema transnistreană în persoana olandezului Adriaan Jacobovits de Szeged. UE nu insistă în retragerea trupelor ruse din Transnistria, considerând legitim astfel punctul de vedere al Rusiei, în accepțiunea căreia acestea sunt trupe de menținere a păcii.

Președintele Traian Băsescu a cerut încă o dată la 2 decembrie 2005 retragerea trupelor rusești din Transnistria și desființarea trupelor paramilitare ale separatiștilor sub un sistem de garanții internaționale. Ulterior, la Ljubljana, la summit-ul OSCE, Rusia a anunțat că susține planul ucrainean de reglementare a conflictului. Problema este că la acest summit statele relevante ca cele din UE nu au presat pentru obținerea unui document referitor la Transnistria de teama că Rusia se va retrage din tratatul privind forțele convenționale din Europa.

Într-un context internațional fluid, în care se încearcă reconstruirea relației dintre Uniunea Europeană și Statele Unite, în care Rusia are și ea o politică multivectorială, România trebuie să manifeste prudență, gradualism, dar și fermitate în afirmarea și promovarea propriilor interese în bazinul extins al Mării Negre. În problema transnistreană, România trebuie să-și asigure suportul Statelor Unite și al Uniunii Europene, în procesul de negociere cu Federația Rusă.

ix. Balcanii de Vest

În prima parte a anului 2005 problemele Balcanilor de Vest au fost marginale în preocupările de politică internațională ale administrației Băsescu. În partea a doua a anului 2005 președintele Traian Băsescu a început să aibă inițiative și față de Balcanii de Vest. O astfel de inițiativă este așa-numitul plan pentru Kosovo. Acesta a fost prezentat de Președintele României președinților grec, bulgar, slovac și francez. Planul pentru Kosovo nu este decât un plan tranzitoriu pe cinci sau zece ani, nefiind suficient de bine conceptualizat și susținut prin identificarea unor mecanisme concrete. De aceea, enunțarea acestui plan pare a fi, mai degrabă, una dintre manifestările de încercare de a se impune ca lider regional ale președintelui Traian Băsescu.

3. Politica de personal a administrației Băsescu în domeniul securității și a politicii externe

Politica de personal a administrației Băsescu în ceea ce privește politica externă a suscitat multe comentarii. Două sunt direcțiile în care au mers aceste comentarii: i) impunerea de persoane controversate sau slab pregătite; ii) impunerea persoanei președintelui ca prim factor de formulare a politicii externe. Cele două direcții sunt, de fapt, complementare și sugerează o strategie coerentă a președintelui Traian Băsescu, numirea deliberată de persoane care să nu ridice probleme stilului său personal de conducere a politicii externe a României.

Prima ocazie în care această politică de personal s-a manifestat a fost propunerea Cristinei Pârvulescu ca ministru al Integrării Europene, nevalidată de către Comisia de Politică Externă din Parlament pe motive de incompetență. Elena Udrea, șefa cancelariei prezidențiale a trecut printr-un episod similar, fiind însă menținută în funcție de către președintele Băsescu. Nu este lipsit de semnificație pentru orientarea politicii externe românești faptul că președintele Băsescu a insistat pentru numirea unei persoane incompetente într-un minister atât de important precum cel al integrării europene.

Relația președintelui Traian Băsescu cu consilierul său de politică externă, Andrei Pleșu, nu a funcționat. Deși a mai fost ministru de Externe, Andrei Pleșu nu este ceea ce s-ar putea numi un „specialist în politică externă”, ci are mai degrabă un rol de reprezentare – este cunoscut pe plan extern, mai ales în unele state din UE etc. Chiar și așa, la începutul lunii mai 2005 Andrei Pleșu a demisionat, invocând problemele de sănătate, o scuză tradițională atunci când în spatele demisiei se află neînțelegeri între protagoniști. Motivul real pare să fie acela al neînțelegerilor dintre președinte și Andrei Pleșu și dintre acesta și alți consilieri de la Cotroceni, fapt ce accentuează suspiciunile în legătură cu modul în care președintele Traian Băsescu a înțeles să își alcătuiască echipa și cu modul de relaționare cu și dintre membrii acesteia.

Amânarea numirii unui nou consilier la Departamentul de Relații Internaționale al Președinției României indică faptul că președintele Băsescu se crede atotștiutor, inclusiv în politica externă. Lipsa unui

„Soluția pentru Kosovo” – una dintre manifestările de lider regional ale președintelui Traian Băsescu

Lipsa unor personalități care să-l consilieze, datorită stilului unipersonal de conducere

*Neconcordanța
dintre tema
centrală
a discursului,
„lupta împotriva
corupției”
și suspiciunea
existenței unor
„grupuri
de interese” la
Palatul Cotroceni*

consilier prezidențial pentru politica externă este un alt argument pentru tendințele autoritare ale lui Traian Băsescu, din moment ce acesta dorește să se prezinte „poporului” ca un președinte omniscient. Acest tip de comportament este specific liderilor politici care au instaurat dictaturi sau regimuri autoritare.

Slăbiciunile și vulnerabilitățile politicii de personal a Administrației Prezidențiale sunt indicate și de demisia Stanei Anghelescu, numită de către Traian Băsescu încă de la inaugurarea mandatului său prezidențial în funcția de consilier de stat. Demisia a survenit după ce președintele Băsescu a făcut public faptul că o serie de oameni ce gravitau în jurul său îi invocau numele pentru a-și rezolva diferite afaceri la marginea legii - a lăsat președintele să se înțeleagă într-o intervenție publică. Prezentând cazul, pigmentat și de rezultatele unor controale ale organelor abilitate, mass-media a subliniat că familia Anghelescu a fost unul din sponsorii campaniei electorale prezidențiale. În același timp, nu este de neglijat faptul că, de regulă, ocuparea unei asemenea demnități se face și cu avizul consultativ al serviciilor de informații. Oare domnul Băsescu nu trebuia să știe de la ce persoane acceptă finanțări pentru campania sa electorală?

Suspiciunea existenței unor „grupuri de interese” la Palatul Cotroceni a fost întărită de demisia consilierii Elena Udrea din 22 octombrie 2005. Ulterior plecării sale de la Administrația Prezidențială, Elena Udrea a detonat așa-numitul scandal al „telefonului lui Călin Popescu-Tăriceanu”. De fapt, imediat după ce mass-media a prezentat numeroase informații în legătură cu afacerile „sulfuroase” ale familiei Udrea-Cocoș, fostul consilier al președintelui Traian Băsescu s-a implicat în lupta acestuia împotriva premierului Călin Popescu-Tăriceanu și a PNL. Rămâne de lămurit pe deplin modul în care a ajuns doamna Elena Udrea la informația despre telefonul dat de Primul Ministru Procurorului General și, mai ales, utilizarea unor informații confidențiale în interes personal și de grup.

Îngrijorătoare este preferința președintelui Traian Băsescu pentru oamenii din serviciile militare, din moment ce consilierul prezidențial pentru securitate națională este Sergiu Tudor Medar, fost șef al Direcției de Informații Militare (1999-2005), iar Constantin Degeratu, consilier de stat la același departament, a fost șef al Statului Major al Armatei Române (1997-2000). Dincolo de calitățile sau defectele celor două persoane se ridică problema controlului civil asupra sectorului de securitate. Controlul parlamentar asupra sectorului de securitate este esențial pentru a se evita orice tentații de folosire a serviciilor de informații în competiția politică.

III. Apărarea Constituției și a echilibrului dintre instituțiile statului

Raporturile dintre Președintele României și instituțiile ce compun puterile legislativă, executivă și judecătorească, în perioada primului an de mandat, evidențiază tendința noului șef al statului de a pune în scenă un „joc prezidențial” la limita prevederilor constituționale.

În pofida apelului la Constituție și a asigurărilor că va respecta legea fundamentală, declarații făcute în timpul campaniei electorale (dintre care una transformată în slogan: „**Pun totul pe-o singură carte - Constituția**”) sau în discursul de investitură, acțiunile, declarațiile, intervențiile, prognozele președintelui Traian Băsescu lasă să se întrevadă opțiunea sa pentru un regim politic de mână forte, prezidențialist.

Invocând obsesiv, atât în fața opiniei publice cât și în relația cu celelalte puteri ale statului, legitimitatea sa, derivată din votul celor 6 milioane de români (în fapt, o minoritate în raport cu cele circa 18 milioane de cetățeni cu drept de vot), Traian Băsescu încearcă să justifice oportunitatea, chiar necesitatea pentru România a unui **Președinte-jucător** care să fie, în egală măsură, un **Președinte-judecător**, situat providențial „deasupra” instituțiilor, a partidelor, a societății civile, chiar deasupra normelor, legilor și a democrației, „**dacă acestea produc ineficiență**”. Traian Băsescu confundă deliberat ideea de **instanță morală** (misiunea esențială a președintelui) cu cea de **instanță supremă de evaluare/judecată**.

Folosind legitimitatea unui vot popular democratic, președintele Băsescu a pregătit terenul pentru impunerea unei **autorități nedemocratice** care, în esență, neagă pluralismul, separarea puterilor în stat, adică principiile fundamentale ale democrației.

Cu fiecare ocazie publică, Președintele încearcă să zugrăvească o realitate dezastruoasă a instituțiilor: alianța de guvernare este marcată de „soluția imorală” numită PUR (PC); Parlamentul, delegitimat de deținerea conducerii celor două Camere de către reprezentanții opoziției, Justiția dominată de oameni care au dispreț față de interesul național, Guvernul dominat de „grupuri de interese” etc. Toate aceste exerciții de slăbire a încrederii în instituții și în persoane au scopul de **a pregăti opinia publică pentru o intervenție de tip autoritarist**, sub motivația că el, președintele, intervenind cu mână forte în activitatea lor, va asigura eficiența acestora.

Contrar prevederilor constituționale, care stabilesc prin articolul 80, aliniat 2, că rolul fundamental al Președintelui este de „**mediator între puterile statului, precum și între stat și societate**”, președintele României încearcă să domine raporturile de putere dintre Parla-

*Traian Băsescu
demonstrează
că este un
„președinte
jucător”, adică
în afara spiritului
Constituției*

ment, Guvern și Justiție, promovându-se ca **unic centru de putere reală din sistemul politic românesc**.

Practiciile democratice a separației și echilibrului puterilor, producătoare de civilizație politică și de progres social peste tot unde a fost utilizată, Traian Băsescu îi opune **o filosofie personalistă, a dezechilibrului și centralizării puterilor**, inspirată de modelul neo-țarist a lui Putin (întimidarea oamenilor de afaceri, centralizarea informațiilor oferite de serviciile speciale, controlul majorității parlamentare, impunerea proiectelor personale de reformă).

Înclinația către prezidențialism a lui Traian Băsescu continuă, într-o manieră radicală, necenzurată. De rememorat că anumite practici de acest tip s-au manifestat la Traian Băsescu și în funcțiile deținute de acesta anterior, ele dezvoltându-se pe terenul slabei instituționalizării a partidelor și/sau a instabilității politice.

În cazul prezidențialismului de tip Iliescu și Constantinescu nu s-au înregistrat asemenea devieri din granițele constituționale, chiar dacă și în mandatele acestora a existat dilema legată de profilul sistemului politic românesc: republică prezidențială sau semi-prezidențială.

Ion Iliescu a jucat constant cartea consensualismului, avertizat permanent de riscurile politice ale identificării în acțiunea politică cu predecesorul său Nicolae Ceaușescu. Emil Constantinescu s-a confruntat cu presiunea democratizării sistemului politic și a creșterii transparenței actului prezidențial, ceea ce i-a creat un decalaj permanent între voința personală de a impune un profil vizionar funcției și gestiunea ei cotidiană, lucru care, de altfel, l-a și delegitimat în final.

Spre deosebire de Ion Iliescu și de Emil Constantinescu, care au păstrat, în mare măsură, inițiativa și orgoliul prezidențial în limitele constituționale, Traian Băsescu nu ezită să dea semnale de forțare a acestor granițe. El vrea să-și imprime profilul politic de lider-locomotivă, fără vocație democratică, bazându-se pe existența unor mentalități de tip paternalist în sânul unei bune părți a cetățenilor României.

Actualul președinte al României demonstrează înclinații către confundarea interesului național cu interesul prezidențial, a interesului prezidențial cu cel personal, neridicându-se la statutul unui președinte generator de relații instituționale corecte și de arhitect al consensului politic reclamat de interesul național.

1. Relația Președinte - partide politice

Președintele Traian Băsescu a avut, în perioada primului an de mandat o atitudine de superioritate și, în unele cazuri, chiar de aroganță instituțională față de partidele politice. **„Cu partidele mă voi limita la consultări constituționale”**, iar **„a te consulta nu înseamnă că trebuie să îți cont”**, a afirmat, în repetate rânduri, Traian Băsescu. Acest principiu s-a reflectat în faptul că Președintele Republicii a avut cu partidele politice în primul an de mandat doar o singură consultare, în toamna anului 2005, în afara aceleia de la constituirea guvernului, din decembrie 2004.

Consultarea cu partidele din septembrie-octombrie 2005 a avut ca principal obiect reformarea sistemului parlamentar, în sensul creării unui unicameral. Au fost însă consultări șchioape din două puncte de vedere: partidele din opoziție au lipsit, astfel încât șeful statului nu și-a exercitat funcția de mediere și, pe altă parte, au fost consultări pur formale, deoarece Traian Băsescu a anunțat încă înainte de începerea acestora că va face tot cum va dori, adică va convoca un referendum pentru realizarea Parlamentului unicameral.

a. Relația cu partidele aflate la guvernare

Încă de la începutul mandatului său prezidențial Traian Băsescu a manifestat o atitudine de superioritate față de partidele aflate în coaliția de guvernământ.

Până la eșecul declanșării alegerilor anticipate, în cadrul relației Președintelui României cu partidele aflate la guvernare se remarcă o separație între partidele AD.A. și ceilalți doi parteneri de coaliție (Partidul Umanist Român/Partidul Conservator și UDMR), văzuți ca o soluție „imorală” (mai ales PUR), în lipsa unei majorități clare a Alianței.

Relația cu partidele AD.A. s-a desfășurat și ea pe anumite coordonate, unele comune, altele diferite. Astfel, o caracteristică comună este tendința de imixtiune a șefului statului în viața internă a PD și PNL. În cazul PD, acest lucru a devenit evident odată cu declarația din 7 februarie 2005, atunci când Cozmin Gușă este amenințat de președinte cu excluderea din PD, fapt concretizat ulterior de către forurile conducătoare ale partidului.

În relația sa cu PD, președintele Traian Băsescu și-a manifestat cu autoritate tutela. Pozițiile exprimate în cursul anului de liderii PD au coincis cu cele ale președintelui. Astfel, Traian Băsescu a enunțat primul ideea de transformare a PD într-un partid popular, temă preluată apoi și concretizată de liderii partidului. Poziția a coincis apoi și în cazul schimbării conducerii televiziunii și radioului publice, când PD a fost singurul partid care, alături de președinte, a refuzat să-și nominalizeze reprezentanții în consiliile de administrație ale celor două instituții. De asemenea, PD s-a raliat poziției prezidențiale de susținere a alegerilor anticipate în toate momentele, spre deosebire de PNL care a oscilat.

În urma deciziei lui Traian Băsescu, PD a renunțat brusc la identitatea sa social-democrată, de care făcea atâta caz în disputele cu PSD, pentru a se „creștina” peste noapte, devenind un „partid de centru, pragmatic.” Astfel, PD a devenit o formațiune politică lipsită de ideologie și doctrină, aflată într-o profundă criză de identitate.

Partidul Democrat s-a manifestat în anul 2005 ca un dulău parlamentar și guvernamental al președintelui Traian Băsescu, toate inițiativele și/sau declarațiile șefului statului, chiar și cele mai bizare, fiind aprobate, justificate, sau întărite de proaspeții „populari”. În lupta președintelui Traian Băsescu cu primul ministru au fost implicate și PNL și PD, ajungându-se până la situația bizară în care Emil Boc i-a cerut socoteală liberalului Ludovic Orban pentru declarațiile în care acesta

*Elementul
dominant: tendința
de imixtiune
în viața internă
a PD și PNL*

spunea că „nu-l mai iubește” pe șeful statului. Astfel, PD a devenit un satelit al Cotrocenilor s-au, în terminologia politologică, un „partid prezidențializat”.

În relația prezidențială cu liberalii aminozițiile au fost ținute sub obroc până în momentul în care Călin Popescu Tăriceanu a produs un prim gest de autoritate personală, renunțând la demisie sub justificarea că o treime din România era sub ape.

Din acel moment, președintele Băsescu a lansat „câinii războiului” asupra PNL. Guvernul și primul ministru au fost atacați frontal, fiind acuzați de corupție, în formula diplomatică a „grupurilor de interese” care împresuraseră în acel moment Palatul Victoria. Șeful PNL a reușit să reziste și în fața acestor atacuri, având sprijinul Constituției care-i interzicea șefului statului să-l demită pe premier, ceea ce a generat o nouă ofensivă a președintelui Băsescu, de data aceasta asupra PNL pe care a încercat să-l destrame din interior. Mai întâi, Mona Muscă a avut o bruscă criză de conștiință, dându-și demisia din cauza „gesturilor șovăielnice și neprincipiale” ale șefului său de partid. Valeriu Stoica a lansat și el câteva atacuri, în finalul cărora anunța apoteotic că PNL în lipsa unei fuziuni cu PD va împărțși soarta PNȚCD. O altă acțiune din strategia prin care s-a încercat fisurarea PNL a fost aceea de a provoca un Congres extraordinar, care să ducă la debarcarea grupării Tăriceanu-Patriciu. Pentru această acțiune a fost identificat și un candidat de serviciu în persoana lui Theodor Stolojan, care între timp își revenise din coalescență, sau devenise neșantajabil și care a întreprins un turneu apostolic în organizațiile PNL. Liberalii au rezistat însă ademenirilor prezidențiale, conștientizând faptul că fuziunea cu PD ar fi reprezentat doar o „coalțiție mlăștinoasă”, cu centrul de comandă în Dealul Cotrocenilor.

De aceea, putem afirma că toamna anului 2005 a fost dominată de conflictele și loviturile sub centură aplicate reciproc între Președinte și Primul Ministru, reverberate și în relațiile dintre PNL și PD. Astfel, prin acțiunile sale președintele Traian Băsescu a generat numeroase crize politice și o profundă neîncredere între PNL și PD, care își continuă „mariajul” numai pentru că se află deopotrivă într-un echilibru instabil: o ruptură pe față însemnând până la urmă alegeri anticipate, cu toate riscurile ce pot decurge de aici, cel mai important fiind acela al pierderii puterii.

Toate aceste acțiuni ale președintelui Traian Băsescu în relație cu PNL și, mai ales, cu PD reprezintă o încălcare a textului constituțional în vigoare, care prevede clar că „președintele nu poate fi membru al nici unui partid politic”¹

Gesturile sale prezidențiale, atitudinea sa politică pot fi comparate cu cele ale regelui Carol al II-lea din perioada interbelică, când au fost exercitate aceleași tipuri de acțiuni de subminare a principalelor partide politice.

1. Articolul 84, paragraful 1: În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.

În relația cu celelalte două partide ale coaliției, Traian Băsescu a avut o atitudine ambiguă. Față de UDMR nu a avut inițiative, nici critice, nici de implicare în viața internă a Uniunii. În relația cu Partidul Conservator, toate declarațiile au scos în evidență ostilitatea președintelui față de acest partid denumit deseori de către Traian Băsescu „soluția imorală”. Mai întâi, la 6 ianuarie 2005, președintele Traian Băsescu enunța răspicat sintagma „PUR – o soluție imorală”, deși chiar el invitase acest partid la negocieri în urma rezultatelor turului doi al prezidențialelor. Justificarea dată de președintele Băsescu față de atacarea unui partid în această manieră – atac nemaîntâlnit în istoria ultimilor 15 ani! - a fost aceea că (PUR), PC a votat în favoarea alegerii unor membri PSD ca președinți ai celor două Camere ale Parlamentului României, deoarece au făcut parte din aceeași coaliție în alegerile generale din 2004, în loc să se situeze de cealaltă parte a baricadei odată ce au acceptat să facă parte din coaliția de guvernare.

Ostilitatea evidentă a președintelui Băsescu față de acest partid a continuat și în lunile următoare, dovadă fiind declarațiile sale din 7 februarie, 14 aprilie, 19 mai, 22 iunie, 8 august, în strânsă legătură cu tema anticipatelor. Au fost invocate diferențele de opinie în legătură cu problemele proprietății, complicității cu grupurile economice și chiar cu un presupus trafic de influență. Conflictul s-a extins și în presă prin intermediul atacurilor președintelui asupra postului de televiziune *Antena 1*, aflat în proprietatea președintelui PC. Prin toată această dispută, s-a încercat identificarea unui „țap ispășitor” pentru nereușitele guvernării și a unei justificări pentru alegerile anticipate. De fapt, miza reală a fost întotdeauna jocul de imagine și camuflarea incompetenței oamenilor din proximitate.

b. Relația cu opoziția: PSD și PRM

Traian Băsescu și-a continuat relațiile de ostilitate nedisimulată față de PSD la fel ca și în perioada în care a fost președinte al PD. Atacurile președintelui României la adresa PSD au avut loc direct, dar și prin dese referințe la „sistemul ticăloșit”, pe care în perioada de opoziție îl identificase cu PSD.

Încă din primele zile ale mandatului său prezidențial, președintele Băsescu a continuat acuzațiile la adresa PSD, mai ales după ce Alianța D.A. a pierdut șefia Camerelor Parlamentului. Atacurile au vizat și o presupusă colaborare dintre instituții și partide cu PSD, de exemplu acuzațiile aduse PC la 6 ianuarie și 14 aprilie, și directorului televiziunii publice la 4 februarie 2005.

O categorie aparte a atacurilor Președintelui s-au referit la relațiile

*Continuă
aceeași linie:
atacuri dure
la adresa PSD
și ignorarea
PRM*

PSD cu o serie de oameni de afaceri dubioși, cazul folosit în mod simbolic fiind cel al lui Omar Haysam. Trebuie remarcat, însă, faptul că încercarea de a asocia PSD cu marii corupți a eșuat în mult vehiculatul caz RAFO (din industria petrolului), cei arestați cu mare pompă fiind ulterior eliberați. Atacurile au fost reluate voalat în declarația de la 22 iunie 2005 privind complicitatea dintre oameni de afaceri PSD și anumite grupuri economice.

Acuzațiile la adresa PSD au continuat și în timpul crizei politice din luna iulie, când se punea problema alegerilor anticipate. După refuzul lui Călin Popescu Tăriceanu de a demisiona, referințele negative la adresa PSD au continuat, în spațiul public fiind lansate acuze asupra PNL pentru înțelegerile ascunse pe care le-ar avea cu social-democrații. Evident, printr-o astfel de conduită președintele Traian Băsescu încalcă litera și spiritul Constituției, care îi cere Președintelui Republicii să fie deasupra partidelor, nu împotriva acestora.

Cele mai grave acuzații la adresa PSD au fost cele din 30 septembrie 2005 de la Craiova, când șeful statului a acuzat partidul de opoziție că „desfășoară o teribilă campanie” pentru a întârzia aderarea României la Uniunea Europeană:

„Prin intervenții, prin scrisori au o adevărată campanie la Bruxelles pentru a bloca accesul României la 1 ianuarie 2007, pentru că interesul lor e să aibă motivații, să atace guvernul și nu-i interesează interesul celor 21 de milioane de români. În aceeași politică se înscrie și blocajul din parlament”, a declarat Băsescu. (Adevărul, 1 octombrie 2005).

În urma acestor declarații, între PSD și președintele Traian Băsescu a intervenit un moment de criză, social-democrații refuzând să participe la consultările de la Cotroceni până când șeful statului nu va prezenta dovezi, sau nu își va cere scuze. Președintele României, ca și în alte ocazii, nu a putut prezenta dovezi pentru gravele acuzații lansate. De fapt, Traian Băsescu s-a specializat în tactica „lovește și fugi”, după ce aduce diverse acuzații refuză să producă dovezi sau să-și asume greșeala, încercând să treacă totul sub tăcere. Această tactică a președintelui Băsescu, a ignorării ulterioare a acuzațiilor pe care le aduce diferiților actori politici, reflectă profundul dispreț al acestuia față de regulile democrației, ale transparenței și responsabilității. Președintele Băsescu s-a arătat „deschis” față de cetățeni doar atunci când a avut interesul de a arăta cât de „competent”, „democratic” și bun „om politic” este.

În relație cu PRM, Traian Băsescu a adoptat o atitudine de ignorare. Lipsesc atât referirile pozitive, cât și cele negative față de Corneliu Vadim Tudor.

2. Relația Președinte - Parlament

Din punctul de vedere al relațiilor dintre Traian Băsescu și Parlament anul 2005 poate fi împărțit în două mari etape.

În prima etapă, Președintele României a declarat că nu este mulțumit de actuala configurație parlamentară, deoarece ea nu poate furniza decât o susținere fragilă a guvernului în Parlament. A acuzat în perma-

*Ignorarea
Parlamentului
în prima parte
a anului 2005*

nență „soluția imorală” a prezenței PUR (PC) în Parlament. A instigat la schimbarea președinților celor două Camere. Pledoaria repetată pentru schimbarea celor doi președinți era argumentată de către președintele Traian Băsescu prin ideea că „guvernul are majoritate în ambele Birouri permanente și în ambele Camere și, prin urmare, cei doi președinți de Cameră nu au putere reală, majoritățile fiind în altă parte”. În fapt, prin această bătălie dusă împotriva șefilor Camerei Deputaților și Senatului, Traian Băsescu continua competiția electorală după terminarea ei, cu scopul delegitimării totale a lui Adrian Năstase, în primul rând, și a PSD, în general.

Atitudinea de *ignorare* a rolului Parlamentului în sistemul politic a fost manifestată de președintele Băsescu până la momentul în care premierul Tăriceanu s-a răzgândit, refuzând să mai demisioneze.

Pentru a arăta electoratului că este un Președinte responsabil, Traian Băsescu a avut primele consultări cu președinții celor două Camere, liderii grupurilor parlamentare, premierul Călin Popescu Tăriceanu, ministrul delegat pentru relația cu Parlamentul, precum și cu membrii Curții Constituționale la 12 iulie 2005. Tema discuțiilor a fost găsirea unor soluții pentru deblocarea crizei politice provocate de premierul Tăriceanu ca urmare a anunțului privind demisia, în urma deciziei Curții Constituționale de a respinge mai multe articole din pachetul de legi privind reforma Justiției. Se părea că Președintele își exercită acțiunea de mediere între puterile statului. Însă, chemarea la Palatul Cotroceni a președinților Camerelor împreună cu membrii Curții Constituționale este o falsă mediere, deoarece odată respinse anumite prevederi legale acestea nu mai puteau fi reluate într-o nouă lege.

Eșecul declanșării alegerilor anticipate a însemnat și modificarea principalilor adversari ai președintelui Traian Băsescu, mai precis ordinea acestora. Dacă prin alegerile anticipate se dorea reducerea opoziției, a PSD în principal, la un rol pur decorativ, începutul de autonomizare a lui Călin Popescu Tăriceanu a transformat PNL în principalul adversar al Președintelui României. Obiectivul lui Traian Băsescu a devenit acela de a-și mări credibilitatea prin orice mijloace: atacarea Guvernului și a PNL, discreditarea coaliției de guvernământ. Astfel, eșecul declanșării alegerilor anticipate a însemnat focalizarea acțiunilor distructive ale lui Traian Băsescu spre Parlament. În acest sens identificăm două mari tipuri de acțiuni ale Președintelui României. Din prima categorie face parte mișcarea de „reformare a Parlamentului” prin transformarea sa într-o instituție de tip unicameral. Pentru Traian Băsescu acest lucru înseamnă decăderea Parlamentului într-o instituție decorativă. Aceasta a fost acțiunea de ordin strategic. Președintele României nu își ascunde dorința de a avea cât mai multe „înțarceri la popor”, slăbind în acest mod democrația reprezentativă, pe care o dorește înlocuită cu ohlocrația („domnia gloatei”).

În plan tactic Traian Băsescu a început să laude activitatea Parlamentului, spunând că „acesta a lucrat bine”:

(„Eu cred că parlamentul și-a făcut datoria. ținând cont chiar de realitățile structurii Parlamentului sunt destule legi care au fost trecute,

***Parlament
unicameral,
concretizarea
proiectului
neo-cesarist***

Parlamentul a fost foarte productiv, eficient”, *Participarea președintelui României, Traian Băsescu la ediția specială a emisiunii “Sfertul academic”*, *Radio România Actualități*, 8 august 2005, ora 14:00).

De fapt, prin aceste aprecieri Președintele României dorea să marcheze distanțarea sa față de Guvern, de primul ministru în special, în același interviu fiind aduse acuzații grave la adresa Executivului (a acuzat Guvernul Tăriceanu că ar fi parazitat de către „grupuri de interese”).

După eșecul declanșării alegerilor anticipate constatăm că, aparent, președintele Băsescu și-a nuanțat pozițiile față de Parlament. A sugerat coaliției de guvernământ să negocieze cu PSD votarea Legii bugetului pe anul 2006, precum și renunțarea la schimbarea președinților celor două Camere (*Atacurile la Băsescu, după cum bate Vântu prin mass-media*, *Curentul*, 30 noiembrie 2005), după ce, la începutul anului a instigat coaliția la înlocuirea acestora. De fapt, prin tot acest balet al declarațiilor politice Traian Băsescu dorește să demonstreze că PNL nu pot conduce coaliția de guvernământ, că premierul Tăriceanu are tot mai multe eșecuri politice și că doar EL știe și poate să conducă o forță politică, adică un partid al majorității prezidențiale. În acest joc președintele Traian Băsescu utilizează și aparența președintelui-mediator, dar scopul său final este instaurarea unui regim autoritar, cu un Parlament pur decorativ.

3. Relația Președinte - Guvern

*Delegitimarea
Executivului,
din dorința
de a instaura
un premier
-marionetă*

În relația cu Guvernul, Președintele a oscilat între retorica sprijinului total (până la eșecul declanșării alegerilor anticipate), o atitudine de rezervă instituțională și critica acțiunilor Executivului (criza inundațiilor, criza medicamentelor și ineficiența unor ministere). Cabinetul Tăriceanu este „handicapat” de faptul că datorează existența sa victoriei prezidențiale a lui Traian Băsescu, lucru pe care acesta nu a ezitat să îl reamintească cu fiecare ocazie. Președintele este conștient că principala sursă a autorității sale este aducerea PNL și PD la guvernare după ce Alianța D.A. a pierdut alegerile parlamentare.

Președintele Băsescu a declarat încă de la începutul mandatului său că acordă un termen de șase luni instituțiilor statului, pentru a vedea care este eficiența acțiunii acestora. și Cabinetul a primit același termen pentru o primă evaluare.

Însă acest termen nu trecuse când au început atacurile la adresa Guvernului. La 19 mai 2005, interviu acordat postului *TVR 1*, președintele Băsescu a criticat activitatea guvernului în cazul inundațiilor și politica în domeniul Sănătății. Președintele României a reluat ideea necesității alegerilor anticipate.

Acest prim atac prezidențial la adresa instituției guvernamentale conține trei grave încălcări ale literei și spiritului Constituției:

- ideea că Președintele Republicii ar putea acorda „un termen de grație” Guvernului. Justificată prin teza „președintelui-jucător”, această aserțiune ascunde o gravă încălcare a Constituției, deoarece Gu-

vernul este responsabil doar în fața Parlamentului, de la care primește votul de investitură și care poate decide încetarea activității sale;

- insistența în legătură cu alegerile anticipate. Pronunțându-se în repetate rânduri pentru alegeri anticipate, președintele Traian Băsescu și-a depășit rolul de **mediator**. Alegerile anticipate sunt o chestiune care poate fi decisă doar prin raporturile dintre Executiv și Parlament. Potrivit Constituției, Președintele are un rol pasiv în generarea alegerilor, anticipate sau la termen, misiunea sa fiind de a constata decizia partidelor și/sau a Guvernului;

- detașarea/implicarea populistă în diverse crize. În timpul inundațiilor din luna mai 2005, într-o primă fază, Traian Băsescu nu a avut nici o reacție, nu pentru că nu și-ar fi dorit, ci pentru că a văzut că efectele acestora nu pot fi înlăturate doar cu vorbe, riscând astfel pierderea credibilității. Mai mult, a minimizat efectele primelor inundații. Ulterior a atacat Guvernul Tăriceanu considerând că acesta nu-și face datoria și nu gestionează eficient această criză. Procedând astfel, președintele Băsescu nu a făcut decât să atragă atenția populației spre Guvern, încercând să scape de orice responsabilitate.

Faptul că „decizia irevocabilă” a lui Călin Popescu Tăriceanu de a demisiona nu a fost pusă în aplicare a generat cea mai prelungită criză a relațiilor dintre Președintele Republicii și Primul Ministru după 1990.

Față de acest eveniment, președintele Băsescu nu s-a sfiit să comită un gest neconstituțional la 19 iulie 2005, în momentul în care Călin Popescu Tăriceanu anunța că nu mai demisionează. Criticând această decizie a primului ministru, șeful statului s-a situat pe o poziție neconformă cu statutul său.

A urmat încercarea prezidențială de a organiza un puci intern în PNL, folosindu-se de „caii troieni” Mona Muscă și Theodor Stolojan. Pentru început, Mona Muscă a demisionat din Guvern, sperând să provoace o criză care să determine înlocuirea lui Tăriceanu. Reactivat brusc, Theodor Stolojan a realizat la sfârșitul lunii iulie 2005 un pelerinaj în mai multe organizații ale PNL, sperând să provoace un Congres extraordinar, al cărui rezultat să fie retragerea sprijinului politic pentru premier. Însă, în 26 iulie 2005 Delegația Permanentă a PNL a decis să-l susțină în continuare pe Călin Popescu Tăriceanu (cu 67 de voturi «pentru», șapte «împotriva» și doua abțineri) atât în funcția de lider al PNL, cât și în cea de șef al Executivului. Astfel, eșua tentativa de puci intern în PNL, iar liberalii au început să resimtă din ce în ce mai mult ostilitatea președintelui Traian Băsescu.

Atacurile prezidențiale la adresa primului-ministru au continuat și în zilele următoare, pentru a exploda în 1 august 2005, când Președintele Traian Băsescu avertiza, prin vocea purtătorului de cuvânt, „asupra pericolului ca oameni din Executiv să intre sub influența unor grupuri de interese economice”. Guvernul a reacționat, cerând probe. SRI și SIE au refuzat să desecretizeze cele 21 de note informative la care făcea referire președintele Traian Băsescu! Astfel, acesta a căpătat un alibi perfect pentru acuzațiile sale.

*Încercare
de a governa
prin crize
și pentru crize
poate duce
la amânarea
integrării
României
în Uniunea
Europeană la
1 ianuarie 2007*

Ofensiva prezidențială a continuat, iar în 8 august 2005, într-un interviu acordat postului *Radio România Actualități* președintele Băsescu a acuzat Guvernul că se află în sfera de interese a unor cercuri economice, fără a prezenta probe concrete. Președintele Băsescu a spus că acuzațiile sale se bazează și pot fi dovedite prin 21 de note ale SRI.

Eșecul puciului intern în PNL a însemnat intrarea în etapa unui război de uzură între președintele Traian Băsescu și premierul Călin Popescu Tăriceanu (PNL). Prin acțiunile și declarațiile sale, folosind orice mijloace, președintele Traian Băsescu încearcă să șubrezească poziția primului ministru, să câștige cât mai multă putere în raport cu Guvernul. Dintre acțiunile și metodele utilizate de președintele Băsescu și aliații săi amintim:

- decredibilizarea lui Călin Popescu Tăriceanu prin numeroase atacuri în presă la adresa sa, sondaje de opinie ș.a. în care Mona Muscă și Theodor Stolojan sunt prezentați la cote de încredere foarte mari, deși nu au o activitate vizibilă. Cea mai vizibilă acțiune de acest gen împotriva primului ministru a fost întrebarea aparent inocentă a doamnei Elena Udrea despre telefonul dat de Călin Popescu Tăriceanu Procurorului General Ilie Botoș. Imediat, președintele Băsescu a amplificat acest conflict, criticând gestul liderului PNL, fiind însă nevoit să recunoască faptul că a mințit atunci când a spus că nu știa despre o asemenea inițiativă a primului ministru.

- încercarea de substituie a autorității prim-ministeriale de către președintele Traian Băsescu. Președintele României a participat, fără a fi invitat, la acțiuni ale Guvernului, în timp ce primul ministru era plecat din țară. Mai întâi, la 23 septembrie 2005, în plină criză provocată de inundații, premierul s-a dus la Bratislava la o reuniune a Partidului Liberal-Democrat European. Atunci, intempestiv, Traian Băsescu a apărut la Palatul Victoria, pentru a participa la o ședință a comitetului de urgență. A doua oară a fost în 27 noiembrie 2005, când, la Palatul Victoria se desfășura o rundă decisivă de negocieri Guvern-sindicate, iar primul-ministru era plecat la Barcelona. Prin astfel de acțiuni, cu un mare impact mediatic, Traian Băsescu dorește să transmită cetățenilor că el este cel care rezolvă toate problemele națiunii, că doar EL are conștiința priorităților cetățenilor. Mesajul implicit este acela că, românii se pot dispensa de guvern, așa cum foarte bine pot trăi și fără Parlament, sau, în orice caz, cu unul unicameral. Scopul președintelui Băsescu este de a-i face pe români să creadă că el reprezintă soluția miraculoasă pentru toate problemele, de aceea are nevoie și de mai multă putere constituțională.

- extragerea de la Guvern a cât mai multor competențe și transferarea acestora la instituții controlate direct de către Traian Băsescu, aflate astfel în afara controlului parlamentar. Președintele României a sustras Guvernului inițiativa reală în domeniul politicii externe. Crearea Comunității Naționale de Informații este un act echivalent cu reînființarea Securității. CSAT începe să se ocupe de tot mai multe probleme curente, devenind astfel un al doilea guvern, dar în afara controlului democratic exercitat de către Parlament.

În sinteză, putem conchide faptul că președintele Traian Băsescu a provocat direct sau prin intermediari mai multe crize în relația sa cu Guvernul, cu primul ministru în special. Miza prezidențială a acestor crize este delegitimarea Executivului, ca urmare a dorinței de a instaura un premier-marionetă, care să răspundă oricăror inițiative și fantezii prezidențiale. Deoarece primul ministru are avantajul prevederii constituționale care îi interzice președintelui să-l demită, Călin Popescu Tăriceanu a adoptat o strategie de autonomizare față de Traian Băsescu. În plan politic acest lucru a însemnat instaurarea unei stări de conflict permanent între PNL și Traian Băsescu (PD), situație manifestată prin instabilitate politică. Aceasta din urmă înseamnă scăderea performanțelor României în pregătirea sa pentru integrarea în Uniunea Europeană. Dacă România va eșua în încercarea de a se integra la 1 ianuarie 2007 în Uniunea Europeană, de acest lucru se vor face responsabili atât Guvernul Tăriceanu cât și președintele Traian Băsescu. Vina principală a președintelui României va fi aceea de a fi încercat să guverneze prin crize și pentru crize.

4. Relațiile Președinte - mass-media

Una din temele importante ale anului electoral 2004 a fost problema libertății presei. Pe parcursul campaniei electorale, Traian Băsescu și-a asumat rolul de garant al libertății presei, de aceea a și beneficiat de sprijinul jurnaliștilor:

„Sunteți aici ziariști din toată presa românească. Vreau să știți că un lucru extrem de important pe care România l-a pierdut în ultimul timp a fost libertatea presei. **Vă garantez, în calitate de viitor președinte al României, că în România presa va redeveni liberă. Orice stat, orice politician care subordonează, pune sub control chiar libertatea presei se pregătește pentru pasul următor: acela de a lua libertatea poporului. Vă garantez că îmi voi face un titlu de onoare ca președinte al țării din a garanta și a susține libertatea presei**”, („Curentul”, 18 noiembrie 2004).

După câștigarea puterii, în tot mai multe ocazii, Traian Băsescu și-a exprimat aversiunea față de punctele de vedere contradictorii, care erau, inevitabil, și cele ale presei. Din aliat natural al unui politician aflat în opoziție, presa a devenit pentru președintele Traian Băsescu, destul de rapid, unul din factorii care ar împiedica lupta împotriva corupției:

„**Parte din mass-media este controlată de diverse grupuri de interese. Ele reprezintă, prin forța lor mediatică, piloni de susținere – și de descurajare, de multe ori, a luptei împotriva corupției. Vă asigur că voi rezista acestor șocuri și că voi schimba sistemul**” (Interviu realizat de Eugen Tomiuc, „Radio Europa Liberă”, 19 februarie 2005).

Criza jurnaliștilor răpiți în Irak a determinat tensionarea raporturilor dintre Traian Băsescu și mass-media. Pe fondul deficiențelor de comu-

*Modul
conflictual
de raportare
la mass-media
aduce
un prejudiciu
de imagine
României*

nicare ale Administrației Prezidențiale în problema jurnaliștilor, a suspiciunilor că se dorește manipularea mass-media, mai mulți jurnaliști proeminenți au pus la îndoială informațiile comunicate oficial. Președintele Băsescu și-a exprimat în mai multe rânduri disprețul față de jurnaliști:

„Oameni care intoxică cu rea-credință și cred că se pricep la toate: la politica externă, la fotbal, la tenis, la recuperări de ostatici... ăștia-s geniali, dom'le... Cum Dumnezeu i-a făcut cineva așa de multifuncționali?” („Adevărul”, 27 mai 2005).

Aversiunea manifestată de Traian Băsescu față de mass-media a continuat prin atacul direct la adresa unor jurnaliști critici, la o întâlnire cu studenții:

„Sunt unii care se bat cu disperare să continue să pară niște guru ai națiunii. Dar acest lucru nu este posibil decât în condițiile în care președintele ar spune: vino să mă sfătuiesc cu tine, condeier de aur al națiunii române, far luminos” (“Adevărul”, 27 mai 2005).

*Decredibilizare
a opiniilor
alternative față
de cele ale lui
Traian Băsescu –
prima etapă
în instaurarea
regimului
neo-cesarist*

Eșecul declanșării alegerilor anticipate a accelerat ostilizarea relațiilor lui Traian Băsescu cu mass-media. Atacurile au devenit tot mai numeroase și mai directe, împotriva presei în general, și a jurnaliștilor incomozi, în special. În contextul luptei împotriva premierului Călin Popescu-Tăriceanu și a PNL, Traian Băsescu a adus acuzații grave unui jurnalist, acuzându-l de șantaj:

„Chiar unul dintre cei care au sărit foarte agresiv este un ziarist care avea acces la mine, de multă vreme, dar care și-a permis în ziua în care Parchetul ancheta un oarecare personaj să sune și să amenințe. Deci, s-a ajuns până acolo încât un ziarist își permite să sune la președintele României, și ăsta e sistemul mafirot care reacționează, și să amenințe - <în toate ziarele pe care le controlez, și o să vezi ce o să fac, te termin, te...> Așa gândește un ziarist, iar eu nu spun prostii.” (“Sfertul academic”, Radio România Actualități, 8 august 2005, ora 14:00).

Ulterior, în urma presiunilor mai multor jurnaliști și a Clubului Român de Presă de a face public numele celui care l-a amenințat, Traian Băsescu a spus că ar fi vorba de Sorin Roșca Stănescu, dar că „nu are probe!”. Atunci, în lipsa dovezilor, potrivit propriei formule, Președintele Traian Băsescu ori „spune prostii” ori manipulează opinia publică!

Traian Băsescu încearcă să discrediteze mass-media, afirmând că aceasta ar fi una dintre formele de manifestare ale „grupurilor de interese” oculte. Iar acestea ar acționa, potrivit părerilor prezidențiale, prin folosirea mijloacelor manipulatorii:

“Dacă va uitați în presă, veți constata că aici este joc făcut în mod categoric de specialiști ai intoxicării (...). Sunt în toate instituțiile și se manifestă în mod deosebit ca o prelungire a grupurilor de interese. Au influență foarte mare în mass-media, au oameni care răspund la comandă”, a spus șeful statului. („Presa este puternic influ-

ențată de specialiști în intoxicare”, “Curentul”, 13 octombrie 2005).

De aici, până la a acuza presa că face parte din „sistemul ticăloșit”, pe care doar EL, Președintele Traian Băsescu îl poate învinge, nu a mai fost decât un pas. Din nefericire pentru democrația din România, acesta a fost realizat. În stilul său caracteristic, Traian Băsescu a intervenit, abuzând astfel de funcția sa, la o emisiune a postului Realitatea TV, deși formatul emisiunii „Cap și pajură” nu include intervențiile în direct, afirmând că:

„Vă pot spune că în momentul de față în București se distribuie fluturași, e ca în campanie. **Este o bătălie formidabilă a grupurilor care și-au dat mâna și eu mulțumesc presei pentru sprijinul nevinovat pe care li-l dă, contribuind la șubrezirea poziției președintelui, spunând <E și el ca noi, mafioții>**”. („Fluturași la Cap”, Cristian Tudor Popescu, “Gândul”, 28 noiembrie).

Evident, Poliția a infirmat existența unei campanii de distribuire a „fluturașilor otrăviți” în București. Folosim expresia „evident” deoarece în primul său an de mandat prezidențial Traian Băsescu ne-a obișnuit cu lansarea unor acuzații fără fundament în realitate și pe care, ulterior, după ce acestea și-au atins scopul, ori le-a nuanțat minimizându-le importanța ori, pur și simplu, le-a retractat.

Reacțiile de ostilitate ale lui Traian Băsescu față de mass-media pot fi explicate prin faptul că Președintele României nu suportă să fie contrazis. Psihologia de tip autoritar a lui Traian Băsescu este specifică majorității liderilor politici care au instaurat forme de conducere unipersonale. Președintele Băsescu este deranjat de comentariile negative la adresa sa, deoarece acestea contrazic imaginea de lider omniscient și omnipotent pe care vrea să și-o construiască.

În relația cu posturile publice de radio și televiziune președintele Traian Băsescu a avut o poziție oscilantă în primul an de mandat. Inițial, a atacat conducerea SRR și SRTV, cu scopul de a impune o persoană care să răspundă comenzilor sale, cazul ziaristului Radu Călin Cristea căruia îi propusese conducerea televiziunii publice fiind de notorietate. Când a constatat faptul că aplicarea Legii de organizare și funcționare a SRR și SRTV însemna prezența și a partidelor de opoziție în acestea, Traian Băsescu a refuzat să numească reprezentanții Președinției în consiliile de administrație ale acestor instituții. Faptul că Președintele Traian Băsescu nu are reprezentanți în consiliile de administrație ale SRTV și SRR a contribuit la eliminarea acuzațiilor de încercare de subordonare a presei. Chiar dacă nu se poate spune că Traian Băsescu ar controla televiziunea și radioul publice prin intermediul apropiaților săi din consiliile de administrație, rezultatul a fost o supramediatare a Președinției României. De altfel, Consiliul Național al Audiovizualului a trebuit să intervină, amendând postul Radio România Actualități pentru nerespectarea regulii de mediatizare echilibrată (regula celor trei treimi, două părți puterea, una opoziția). În cazul televiziunii publice, mai ales în cadrul emisiunilor de știri, în timpul confruntărilor dintre Traian Băsescu și Călin Popescu Tăriceanu, s-a putut observa caracterul pro-prezidențial al relatărilor. Jurnalul de

știri al canalului TVR 1 este în continuare foarte politizat, în numeroase rânduri ediția de la ora 19.00 fiind deschisă cu acțiuni sau declarații ale lui Traian Băsescu, indiferent dacă pe agenda zilei se aflau evenimente sociale sau politice mai importante.

Chiar dacă în primul an de mandat Președintele Traian Băsescu nu a inițiat măsuri publice și directe pentru limitarea fizică a libertății de expresie, modul conflictual în care se raportează la mass-media este rău prevestitor. Traian Băsescu folosește autoritatea celei mai înalte funcții în stat pentru a delegitima cetățenii care nu sunt de acord cu opiniile acestuia. Iar decredibilizarea opiniilor alternative față de cele ale lui Traian Băsescu constituie o primă etapă în instaurarea regimului neo-cesarist în România. Istoria ne învață că întotdeauna au urmat și alți pași. Lukașenko este unul dintre exemple, iar în „democrațiile sultanale” din Asia Centrală se mai pot fi găsite și alte cazuri.

5. Acțiuni pentru eludarea Constituției

În planul strategiei președintelui Traian Băsescu de instaurare a unui regim autoritar în România stau și acțiunile care nu numai că forțează litera și spiritul Constituției, dar chiar o eludează. În partea a doua a anului 2005 am putut identifica două astfel de mari proiecte.

„Comunitatea Națională de Informații” – primul pas către instaurarea unui regim autoritar în România

Primul este cel al așa-numitei „Comunități Naționale de Informații”. Prezentă de președintele Traian Băsescu, de sprijinatorii săi politici și reflectată de unele entități din mass-media ca un simplu proiect de raționalizare a prelucrării informațiilor, el reprezintă, de fapt, o gravă încălcare a Constituției.

Comunitatea Națională de Informații (CNI) a fost creată într-o manieră ilegală, deoarece Consiliul Suprem de Apărare a țării (CSAȚ) nu are drept de legiferare. CNI trebuie creată printr-o decizie a Parlamentului, singura autoritate legiuitoare și pusă sub controlul acesteia. CNI nu respectă normele în privința transparenței acțiunilor sale, a destinatarilor informațiilor, a controlului bugetar și judiciar.

Prin crearea ilegală a CNI a fost făcut primul pas important în afara Constituției, pe drumul instaurării unui regim neo-cesarist. Pasul al doilea a fost anunțat încă din anul 2005 și el se referă la utilizarea referendumului pentru impunerea unor decizii în folosul sporirii autorității prezidențiale.

Inițial, președintele Traian Băsescu a anunțat că dorește un Parlament unicameral, cu s-au fără voința partidelor. Iar pentru acest lucru va apela la un referendum. Or, potrivit Constituției și Legii referendumului, președintele nu poate avea inițiativa consultărilor populare în domenii care vizează modificarea raporturilor dintre instituțiile statului. Așadar, pentru modificarea sistemului parlamentar bicameral nu se poate organiza referendum dacă Parlamentul nu decide asupra unei legi de modificare a Constituției.

Dorința lui Traian Băsescu este, de fapt, de a-și crea instrumente para-constituționale prin care să absoarbă cât mai multă putere de la

instituțiile statului, transformate în acest fel în elemente de decor. Pentru anul 2006 președintele Traian Băsescu și-a anunțat intenția de realizare a unui referendum asupra sistemului parlamentar. Cu un parlament și cu o opoziție decorative, Traian Băsescu și-ar vedea astfel visul împlinit, acela de a fi Noul Cezar. Partidele, mass-media și organizațiile civice trebuie să blocheze un astfel de proiect.

Tentația autoritaristă este ilustrată și de tonul, atitudinea și comportamentul în ansamblu al Președintelui, de ceea ce am putea numi *body language*-ul prezidențial. În multe din situații, acesta depășește profilul democratic, constituțional al instituției prezidențiale. Analiza acestuia și evaluarea conținutului discursului public prezidențial relevă o serie de aspecte interesante:

- Nemulțumirea față de tot ceea ce se întâmplă în mediul politic și instituțional, relevă o frustrare personal-instituțională a președintelui, care încearcă să se elibereze de ea, prin remodelarea rolului și misiunilor prezidențiale. Traian Băsescu nu se simte confortabil în haina de **președinte-moderator** a cărui misiune trebuie să fie menținerea consensului. Din această cauză, încearcă să promoveze, dând senzația că vrea să o facă cu orice preț, identitatea de **președinte-ju(de)cător**. Pentru aceasta recurge, deocamdată, la declarații, aprecieri, sfaturi publice tranșante, fără drept de apel, irefutabile, unele frizând ignorarea prevederilor constituționale. Traian Băsescu este conștient de posibilele acuzații care i-ar putea fi aduse, ceea îl face să se ascundă după prevederile art. 72, aliniat 1, din Constituție referitoare la imunitate (lucru afirmat explicit într-un interviu recent acordat postului Radio Mix: „**În Constituție, președintele are imunitate pentru declarațiile politice pe care le face**”).

- Președintele suferă de egocentrism. În majoritatea intervențiilor publice, acesta se dă pe sine exemplu personal, recurge permanent la personalizare, așează accentul pe EU, discursurile sunt construite la persoana I a singular. Alternativa la orice lucru rău, defectuos, necorespunzător o localizează în propria-i persoană (Exemplu: Chestiunea inundațiilor „**În locul lor (al guvernului n.n.) eu m-aș fi așezat în capul mesei și...**”).

- **Obsesia reîntemeierii, a noului început, apelul permanent la schimbarea sistemului (anunțat public chiar în discursul de investitură: „Vă asigur că următorii 5 ani de mandat prezidențial vor fi anii în care România va fi o altă țară”), accentuarea discursului antisistem al lui Traian Băsescu, devin argumente importante ale aserțiunii că Președintele se află într-un derapaj de autoritate constituțională, care poate fi urmat, posibil, după ședința de bilanț a celor șase luni de guvernare, de o intervenție de tip autoritarist mai complexă.**

Anunțul privind un referendum pe tema Parlamentului unicameral – acțiune neconstituțională

IV. Relația Președinte – Justiție Lupta împotriva corupției

Prezidențializarea luptei împotriva Justiției

Reforma Justiției, alături de reforma serviciilor secrete, redimensionarea politicii externe, recompunerea relației politică-mediul de afaceri și a relației politică-mass-media, fac parte din proiectul prezidențialist-exclusivist al lui Traian Băsescu. Ambiția, voit slab disimulată a Președintelui, este de a impune proiectele sale personale de „reformă” în toate aceste domenii, ceea ce riscă să se constituie într-o adevărată inginerie de sorginte autoritară.

Președintele a avut în primul an de mandat mai multe întâlniri cu reprezentanții instituțiilor ce au atribuții în domeniul Justiției. Încă de la prima întâlnire, cea din 12 ianuarie 2005, de la Consiliul Superior al Magistraturii, Traian Băsescu a încercat să se situeze pe o poziție de dominare instituțională („Nu sunt în calitate de invitat, ci în calitatea constituțională pe care mi-o conferă funcția de șef al statului”), apelând ulterior (vezi ședința din 19 aprilie 2005 de la aceeași instituție) chiar la elemente de intimidare: „Ori vă asumați responsabilitatea, ori demisionați”. Șeful statului român a folosit același ton imperativ și la întâlnirea cu membrii Consiliului Superior al Magistraturii din 14 decembrie 2005. Acestora le-a fost atrasă atenția că sunt afectați de o lipsă de credibilitate în raport cu Uniunea Europeană, situație care ar putea determina pierderea unor fonduri europene. (Percepția negativă a CSM în străinătate ar putea fi determinată și de atitudinea conflictuală a Ministrului Justiției, Monica Macovei, care a promovat o imagine negativă a CSM).

Vulnerabilitate a președintelui Traian Băsescu în lupta împotriva corupției: suspiciunile de corupție care planează asupra sa și asupra colaboratorilor săi

La toate aceste reuniuni, Traian Băsescu a prezentat, în manieră împrumutată din recuzita militaristă, conceptul personal privind reforma Justiției și a ideii de independență a acesteia, lăsând puțin spațiu dezbaterii problemelor existente în sistem împreună cu cei responsabili.

„Nu voi fi de acord cu o independență a Justiției în ineficiență și corupție. Trebuie să creăm condițiile ca și corpul magistraților să se curețe. M-aș bucura dacă unii ar demisiona, ca să nu fim în situația să emitem o lege prin care să curățăm administrativ Justiția.... Vom trece legile reformei în Justiție prin asumarea răspunderii guvernamentale, fără să mai întrebăm nici un domn judecător nici de la CSM, nici de la Curtea Constituțională nici de la Înalta Curte de Casație și Justiție”- afirma Traian Băsescu la una din aceste întâlniri.

„Reforma Justiției”, în varianta Monica Macovei, creează premisele unei repolitizări a sistemului judiciar. Proiectul inițial al unei „revoluții în justiție” care prevedea ca mandatele șefilor de instanțe și Parchete să înceteze în cazul în care aceștia ocupau de mai mult de trei

ani respectivele funcții de conducere, urmând ca noua putere să organizeze concursuri pentru toate funcțiile de conducere, a fost stopat de decizia Curții Constituționale. șeful statului are însă destule prerogative, prin numirea și revocarea Procurorului General, pentru a putea influența Justiția.

Unul din scopurile reformei sistemului juridic este ca acesta să poată combate mai eficient faptele de corupție, în principal cea în care sunt implicați înalți demnitari ai statului. „Lupta împotriva corupției” a fost tema principală a campaniei electorale a candidatului Alianței D.A. la funcția de președinte al României. Prin modul în care această temă a fost construită discursiv, ea s-a constituit în principala resursă electorală a câștigării alegerilor prezidențiale de către Traian Băsescu.

Acest lucru prefigura faptul că „anticorupția” va fi tema centrală a mandatului său prezidențial, baza unei strategii politice personale pe termen mediu și lung. Așezarea mizei prezidențiale pe această temă are o dublă motivație: folosirea unui vehicul eficient pentru menținerea și chiar sporirea suportului popular, pe de o parte, iar pe de altă parte, invocarea legitimității acțiunii sale de președinte-jucător, de actor politic central în sistemul de putere din România.

În primul an al mandatului său, Traian Băsescu și-a arătat preocuparea constantă pentru **prezidențializarea** luptei împotriva corupției. Încă de la primele sale intervenții publice (discursuri, interviuri, comunicate) președintele Băsescu a creionat un tablou extrem de dur al corupției instituționale din România, pentru a justifica nevoia unei intervenții de tip mesianic, unipersonală și omnipotentă, singura în măsură a da un răspuns ferm acestei probleme. Astfel, în discursul său de investitură, Traian Băsescu **descrie corupția înaltă ca fiind principala sursă a sărăciei românilor**. Potrivit acestuia, Președintele are misiunea de a veghea la bunăstarea tuturor cetățenilor ei, iar în discursul din 20 ianuarie 2005 de la ședința de bilanț a Înaltei Curți de Justiție și Casație, menționa că „**toate instituțiile statului sunt profund afectate de corupție**”, că „**România este afectată de fenomene similare celor de tip mafiot**”.

Ritualul exorcizării publice a corupției a fost exersat cu fiecare intervenție publică, în special în discursurile ținute la ședințele MAI (11 ianuarie 2005), Consiliului Superior al Magistraturii (12 ianuarie 2005, 13 aprilie 2005, 14 decembrie 2004), SIE (8 februarie 2005), Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării banilor (24 februarie 2005), CSAT (28 februarie 2005), SRI (25 martie 2005). În toate aceste ocazii, Președintele a avut șapte linii discursive esențiale, ce compun dimensiunea retorică a acțiunii de prezidențializare a luptei împotriva corupției:

- Problema corupției poate bloca drumul european al României;
- Corupția înaltă este cauza sărăciei;
- Fiecare instituție cunoaște zonele proprii de corupție, dar nu acționează împotriva acestora;
- Serviciile secrete trebuie să-și intensifice acțiunea de combatere a corupției;

*Eșecul luptei
împotriva mării
corupții – sesizat
atât la nivel
intern, cât și
la nivel extern*

- Nu va fi de acord cu o independență a Justiției în corupție și ineficiență;
- Va elimina acest fenomen din toate instituțiile statului;
- Va învinge sistemul „ticăloșit”.

Definirea corupției ca una din principalele amenințări la adresa securității naționale și includerea ei în Strategia Națională de Securitate elaborată de Consiliul Suprem de Apărare al țării, organism condus direct de către președintele României, consfințește în fapt instituționalizarea unei intervenții de tip justițiar-personalist. **Lupta împotriva corupției sunt Eu - spune, pe fond, președintele Traian Băsescu, construind permanent contexte, ocazii, prilejuri pentru a difuza acest mesaj cu un conținut profund nedemocratic și de certă extracție manipulativă.**

Intenția de a construi o legitimitate durabilă unui asemenea rol, atât în interior cât și în exterior, a determinat în primul an de mandat și o serie de alte acțiuni ale președintelui motivate de rațiuni de întărire a imaginii sale publice:

- acordarea unui termen de șase luni, inclusiv instituțiilor statului abilitate să desfășoare activități anticorupție, pentru a-și demonstra eficiența („**Voi fi un judecător fără menajamente al eficienței sau ineficienței instituțiilor publice după 6 luni**”- “Cotidianul”, 14 aprilie 2005);
- eliberarea din funcție a unor cadre de rang înalt din MAI, a unor procurori, judecători și magistrați;
- numirea unor judecători și procurori; promovarea unor procurori tineri;
- promovarea unor tineri ofițeri;
- stimularea prin pârgheii politice a elaborării Legii privind stabilirea unor măsuri pentru prevenirea și combaterea corupției în cadrul Ministerului Administrației și Internelor, lege pe care a și promulgat-o prin decret prezidențial;
- apelul repetat ca acțiunile anticorupție ale noii puteri să debuteze cu nume din tabăra Alianței D.A. („**Mi-aș dori să începeți cu un om al Alianței**”);
- difuzarea unor mesaje în plan extern, cu ricoșeu în plan intern, prin care președintele reiterea ideea că este centrul unic al luptei împotriva corupției, dar și că sub mandatul său „**România nu va mai accepta etichetări generale de țară coruptă**”. Interesante sunt aici și unele ecouri externe: Franța, Germania și Spania oferă noii administrații specialiști în lupta anticorupție, pe zona informativă în special, iar ambasadorul Marii Britanii la București declară, fără echivoc, că „**România are nevoie de un parteneriat intern pentru sprijinirea administrației Băsescu în lupta anticorupție**”.

Promisiunile din campanie și din perioada de început a mandatului s-au transformat, rând pe rând, într-o retorică lipsită de conținut în planul acțiunii. Lupta împotriva corupțiilor a devenit o răfuială împotri-

va adversarilor politici. Traian Băsescu a pactizat cu sistemul „ticăloșit” pe care îl critica atât de aprig în campania electorală.

Abordarea de către actuala putere a chestiunii corupției relevă mai degrabă o competiție acerbă pentru conducerea instituțiilor ce luptă împotriva acestui fenomen decât una pentru rezolvarea, în spiritul și litera legii, a cazurilor concrete de acest fel.

Actorii interesați în această competiție, în primul rând președintele Băsescu, sunt animați de ideea că bătălia pentru dominația politică în interiorul actualei puteri poate fi câștigată de cel care gestionează lupta anticorupție, controlând informațiile pe care această activitate le presupune. În intenția evidentă de impunere a unui regim de tip prezidențialist, valorificarea acestei resurse politice uriașe rămâne o miză foarte importantă pentru Președintele României. În acest sens trebuie interpretată crearea Comunității Naționale de Informații, dar și așa-numita „reformă Macovei”, prin care se întărește rolul prezidențial în arhitectura sistemului de justiție din România.

De fapt, „peștii mari” ceruți tot mai insistent de către Occident, sunt încă în heleșteul corupției. Lupta împotriva corupției în anul 2005 a avut două trăsături: 1) a fost subordonată luptei politice din interiorul coaliției de guvernământ și, 2) a fost un spectacol de sunet și lumini.

Lupta împotriva corupției în anul 2005 poate fi redusă la „cazul Patriciu”. Arestarea președintelui Rompetrol a părut a fi rezultatul unei răzbunări personale a lui Traian Băsescu, dacă ținem seama de relațiile de ostilitate între cei doi. Eliberarea omului de afaceri liberal, și nemulțumirile exprimate de importanți lideri ai PNL, indică faptul că Traian Băsescu a fost speriat de potențiala destabilizare a coaliției de guvernământ, într-un moment în care Președintele României pregătea alegerile anticipate. Comunicatul difuzat pe data de 30 mai 2005 de către Administrația Prezidențială (a doua zi după eliberarea din arest a lui Dinu Patriciu), reflectă o anumită defensivă, sugerând o „mică înfrângere” a președintelui Băsescu:

„Dacă atunci când organele statului vor încerca să se atingă de corupție și împotriva lor se vor ridica partide, comunități de afaceri, mijloace mass-media, zădărnicip și intimidând acțiunile legale ale statului, cu certitudine integrarea în Uniunea Europeană va rămâne un deziderat și nu o realitate.”

Ulterior eliberării lui Dinu Patriciu au intervenit și alte momente în care lupta împotriva corupției a fost subordonată intereselor politice. Deși Traian Băsescu știa despre telefonul dat de premierul Călin Popescu-Tăriceanu Procurorului General, a păstrat secretul asupra acestui lucru, deoarece dorea declanșarea alegerilor anticipate. Refuzul primului ministru de a demisiona a determinat amplificarea ofensivei prezidențiale împotriva grupării Patriciu-Tăriceanu din PNL. Acest lucru a însemnat, probabil, inclusiv audierea ca martor a primului ministru în cazul achiziționării de pe Bursă a unor acțiuni Petromidia.

Nu de puține ori președintele a accentuat ideea că dovedirea coruptibilității unui om a Alianței ar fi un demers de bun augur pentru credibilitatea noii puteri și că „în spatele unor imagini televizate de multe

*Scopul lui
Traian Băsescu:
sporirea puterii
personale prin
manifestarea
ca președinte-
jucător*

ori se ascund oameni profund corupți”. Acest comportament aparent „corect” vine în contradicție cu invocarea imunității prezidențiale pentru a bloca judecarea dosarului „Flota”, în care este implicat în calitate de inculpat.

Din proiectul „președintelui-jucător” fac parte și intervențiile publice ale lui Traian Băsescu, prin care a criticat prezența unor „grupuri de interese” la Guvern. Suspiciunea că declarațiile publice ale lui Traian Băsescu nu erau decât etape ale luptei împotriva primului-ministru și a PNL a fost întărită de faptul că domeniile acuzate de corupție se aflau în administrarea unor miniștri liberali (sănătatea și vămile), sau ai Partidului Conservator (sistemul energetic).

Eșecul luptei împotriva mării corupții, situație reflectată și de „Raportul de monitorizare” a Comisiei Europene, l-a determinat pe Traian Băsescu să recurgă la mesaje populiste, cerând cetățenilor să nu mai dea șpagă. În acest fel Traian Băsescu încerca să transfere responsabilitatea din zona instituțiilor statului, în cea a cetățenilor:

“Apelul meu către 22 de milioane de români este ca, începând de mâine, să refuze să mai dea la instituțiile statului acea păcătoasă de șpagă care a devenit sport național”, a spus președintele. („Micuța anticorupție”, “Ziua”, 28 septembrie 2005).

Discursul radical anticorupție și autoplasarea sa în centrul vital al luptei împotriva corupției, dorința evidentă de a domina sistemul politic, face din președintele Băsescu o persoană extrem de vulnerabilă din perspectiva unor medii politice și de informații. Vulnerabilitatea este legată, în principal, de:

- suspiciunile de corupție care planează asupra propriei persoane și care oricând pot fi revalorificate prin campanii publice de delegitimare (casa din Ștefan Mihăileanu nr. 2, înstrăinarea flotei, spațiile comerciale vândute de Primăria Capitalei lui Dorin Iacob, secretar executiv al PD, etc.);
- suspiciunile de corupție asupra unor colaboratori apropiați de ai săi din Palatul Cotroceni (vezi cazurile Anghelescu și Elena Udrea);
- rapiditatea cu care Parchetul General a închis dosarul în care Traian Băsescu era acuzat de fals și uz de fals în legătura cu achiziționarea proprietății din strada Ștefan Mihăileanu, în contrast cu tergiversarea unor procese în care sunt acuzați oameni politici din opoziție, ridică puternice semne de întrebare în legătură cu independența Justiției.

Sintetizând informațiile și acțiunile despre lupta împotriva corupției în anul 2005 constatăm, cu îngrijorare, faptul că Președintele Traian Băsescu este preocupat mai mult de câștigarea credibilității personale decât de caracterul efectiv al combaterii acestui flagel. Dacă în prima parte a anului 2005 a transmis numeroase mesaje prin care se angaja la dinamizarea combaterii corupției, în a doua parte a anului a emis tot mai multe semnale că lupta împotriva corupției a obosit înainte de a începe. Traian Băsescu înce-

pe să adopte strategia fostului președinte Emil Constantinescu, căutând tot mai multe scuze: în afara granițelor afirmă că problema corupției nu este așa de gravă, iar în România le cere cetățenilor să nu mai dea șpagă, ca și cum ar face acest lucru din plăcere. După primul an de mandat prezidențial nu au fost atacate bazele sociale ale fenomenului corupției. În această direcție ar trebui îndreptată lupta împotriva corupției, nu spre campanii de arestări în prezența camerelor de luat vederi ale televiziunilor, cei arestați fiind eliberați pentru lipsă de probe sau vicii de procedură.

V. Concluzii

1. La finele primului an de mandat prezidențial al lui Traian Băsescu putem să distingem puține elemente pozitive, care să-i fie atribuite în mod direct. Rezolvarea crizei jurnaliștilor luați ostatici în Irak este un succes incontestabil al administrației prezidențiale.

*Transformarea
crizei în metodă
de guvernare.
Președintele are
dublu rol:
de gestionar
și de generator
de crize*

2. Analiza activității instituției prezidențiale indică faptul că Traian Băsescu este coerent și consecvent în urmărirea interesului său politic central: sporirea puterii personale prin manifestarea ca președinte-jucător. Având o atare agendă, indiferent de motivațiile ei, activitatea politică a Președintelui Traian Băsescu excede prevederile Constituției, care definește funcția prezidențială prin rolul său de mediator între instituțiile statului, pe de o parte, între acestea și cetățean, pe de altă parte. Cu Traian Băsescu șef de stat Constituția este, așadar, în pericol. Or, atunci când Constituția este în pericol sistemul de organizare a statului este amenințat. „Abuzul constituțional” al Președintelui generează, în consecință, abuz sistemic: toate celelalte instituții ale statului, demnitarii și funcționarii publici fiind încurajați să abuzeze la rândul lor, sub cuvânt că au competențe prea mici în raport cu binele social pe care se simt chemați să îl facă. În primul an de mandat președintele Traian Băsescu a pus bazele unei crize constituționale majore în România.

3. Traian Băsescu a dovedit că este un bun gestionar al crizelor. Problema este aceea că el a transformat criza în metodă de guvernare. Traian Băsescu a ajuns să genereze crize numai pentru a-și mări credibilitatea și a capta susținerea electoratului. Lucrul se poate explica prin personalitatea conflictuală a președintelui Traian Băsescu, un om care se simte confortabil doar atunci când este angajat într-un conflict, întrucât atunci se consideră liber să acționeze fără constrângeri de ordin etic sau legal. În condițiile crizei constituționale, chiar și numai latente, în care Traian Băsescu a adus România, nevoia de crize care să implice intervenția salvatoare a șefului statului devine, însă, obiectivă. Coerența actului de conducere la nivel național nu se mai poate asigura decât dacă președintele are o criză de gestionat. De aceea, atunci când crizele nu se nasc de la sine Președintele Băsescu le creează. Dacă anumite crize sunt lăsate – de voie sau de nevoie – în administrarea altora (a se vedea criza inundațiilor, conflictul cu conducerea posturilor naționale de radio și televiziune, pe care a trebuit să le soluționeze Guvernul și respectiv Parlamentul, greva din educație, rezolvată tot de către Gu-

vern) ele sunt utilizate pentru ca abordarea lor să fie pusă în contrast cu abordarea prezidențială (a se vedea declarațiile lui Traian Băsescu sugerând comparația între gestiunea de către el a crizei ziariștilor ostatici și a gestiunii crizei inundațiilor de către Guvern), precum și spre a demonstra că doar Președintele le-ar fi putut rezolva cum trebuie dacă nu ar fi avut constrângeri constituționale. **La un an de mandat prezidențial se constată că președintele Băsescu nu este numai principalul gestionar al crizelor ci și principalul generator de crize în România. El nu știe să conducă țara decât în regim de criză și numai în afara oricărui cadru legal și moral.**

4. În logica regimului de criză, asociată cu aceea a „președintelui-jucător” care dorește puteri cu atât mai nelimitate cu cât are o nevoie nelimitată de crize pe care să le gestioneze, primul an de președinție bășesciană a consemnat efortul permanent de a controla toate puterile statului și instituțiile prin care acestea se manifestă. În acest scop au fost folosite două metode și anume:

a) **mărirea de facto a competențelor prezidențiale prin preluarea unor competențe noi de către instituțiile coordonate**, potrivit legii, de către șeful statului. În acest sens, prin trucul introducerii în sfera amenințărilor la adresa securității statului a unor infracțiuni comune ori a unor fapte din domeniul economiei, Președintele a preluat, prin intermediul CSAT, controlul asupra unor acțiuni și instituții pendinte de alte puteri. De asemenea, prin crearea Comunității Naționale de Informații Traian Băsescu dorește să-și creeze un instrument prin care să aibă controlul deplin și asupra serviciilor de informații aflate în subordinea Guvernului (Serviciul de Informații al Armatei, cel al Ministerului Administrației și Internelor dar și cel al Ministerului Justiției);

b) **decredibilizarea altor instituții ale statului** (între care ar fi trebuit să medieze tocmai spre a le păstra prestigiul), astfel încât puterea relativă a acestora în raport cu președinția să scadă – în acest sens au fost duse atacuri permanente la adresa Guvernului (care nu este în nici un fel subordonat Președintelui), a puterii judecătorești (socotită acum prea independentă și, de aceea, inefficientă) și a presei (în special, posturile naționale de radio și televiziune).

După un an de mandat Traian Băsescu controlează mai mult sau mai puțin complet, de fapt și de drept, sau este în curs de a pune sub control personal serviciile de informații (inclusiv pe cele subordonate unor ministere și care nu sunt reprezentate în CSAT), principalele ministere (prin includerea activităților din domeniile lor în sfera de competențe ale CSAT), puterea judecătorească (ca urmare a sporirii puterilor prezidențiale prin legile privind așa-zisa reformă a Justiției.

5. Traian Băsescu este un președinte paradoxal: adoptă atitudini antisistem, deși este în fruntea statului. În primul an de mandat prezidențial Traian Băsescu a transmis în mod constant populației un mesaj de neîncredere în instituțiile statului pe care este chemat să îl

Efortul de a controla toate puterile statului și instituțiile prin care acestea se manifestă

*Președintele
Traian Băsescu a
arătat că dorește
să conducă nu
atât pe deasupra
partidelor, cât
mai ales fără ele*

prezideze. Așa se face că președintele dorește să controleze instituții pe care le detestă și le contestă. În loc să își asume răspunderea pentru disfuncționalități instituționale, care prin ele însele marchează limitele performanței prezidențiale, Traian Băsescu se pune într-o postură revoluționară, negându-le pur și simplu de parcă ar fi în opoziție. Acuzele, aproape la fel de dure, aduse atât coaliției guvernamentale cât și opoziției, executivului, legislativului și puterii judecătorești, deopotrivă, dincolo de aspectul lor populist și politicianist, doresc să îl situeze pe Președinte nu numai în afara oricărei răspunderi, ci și împotriva actualei ordini de stat. Președintele are tot atât de puțină încredere în instituțiile statului cât și cel mai sceptic dintre cetățenii de rând care își exprimă opinia în sondajele sociologice. În prima parte de mandat el a avut doar o singură comunicare cu președinții Camerelor Parlamentului (fapt fără precedent), iar întâlnirile cunoscute cu Primul Ministru au avut mai mult caracterul unor chemări la ordine. Președintele vorbește nu dinăuntrul sistemului ci din afara lui; nu se exprimă în numele sistemului ci împotriva lui; nu răspunde de funcționarea sistemului ci de dărâmarea lui. (Singurele regrete exprimate de șeful statului sunt legate de împrejurarea că nu a demolat destul.) **La un an de la preluarea mandatului prezidențial Traian Băsescu se dovedește un președinte antisistem. El refuză să fie un președinte constituțional, preferând să fie un „președinte revoluționar”, cu toate teribilele pericole care decurg de aici.**

6. Traian Băsescu a arătat că dorește să conducă nu atât pe deasupra partidelor cât mai ales fără ele. Inclusiv în acest sens mesajul și acțiunea sa sunt apropiate de cele ale unui alt lider antisistem, Corneliu Vadim Tudor. Asemănarea dintre cei doi privește și tratamentul umilitor și discreționar față de colaboratorii apropiați, neutralizați sau eliminați de îndată ce își permit acte de independență politică sau ideologică. Trimiterea în ridicol a PD prin actul „creștinării” lui peste noapte, scoaterea din competiție a moțiunii social-democrate Berceanu-Preda înainte ca întrecerea să aibă loc, schimbarea de la o zi la alta a favoriților care urmau să fie „aleși”, evident, în unanimitate, în funcția de președinte al partidului etc., sunt elementele unei strategii a răului menită să răpească orice autonomie uneia dintre principalele forțe politice de guvernământ, prin distrugerea identității sale și umilirea demnității liderilor săi. La fel se pune problema și cu PNL, acuzat direct și indirect (inclusiv prin arestarea și umilirea unora dintre liderii săi) de corupție sau cel puțin de favorizarea corupților. Tot PNL este ridiculizat prin jocul de-a fuziunea cu PD în scopul transparent al ocupării oportuniste a spațiului popular european. Președintele Traian Băsescu a încurajat o lovitură internă în PNL, care îi avea ca vârfuri de lance pe Theodor Stolojan și Valeriu Stoica. Dorința lui Traian Băsescu este de a transforma PNL într-un „partid-legumă”, manipulabil în interes propriu de către președintele neo-cesarist. PC (PUR) este acuzat de imoralitate (deși coaliția cu PUR, fie ea și imorală, este tocmai rodul presiunilor prezidențiale), în

timp ce UDMR este cu perfidie acuzat de trădare (de coaliție dar și de țară). În același timp, politica de escaladare a urii și revanșei față de PSD mobilizează mijloace legale și ilegale. Traian Băsescu a vrut să schimbe nu numai guvernul propriei sale coaliții dar și pe Președinții Camerelor, care aparțin opoziției, și toți funcționarii publici și aleșii locali care au avut vreo legătură, fie ea și accidentală, cu PSD. **După un an de mandat Președintele Băsescu a reușit să reducă la cote fără precedent prestigiul partidelor politice și să aducă la un nivel de avarie pluripartidismul în România.**

7. Lupta anticorupție a fost, în primul an de exercitare a mandatului prezidențial, un spectacol de lumini și cătușe, fără rezultate concrete în cazurile instrumentate și în planul consolidării instituțiilor menite să lupte împotriva acestui fenomen. Procedurile expeditiv și excesiv mediatizate cu care au fost operate arestări ale unor persoane într-adevăr aflate în vizorul publicului sau susceptibile a căpăta rapid o notorietate negativă, au sugerat prezența amestecului politic. (Faptul a fost sesizat și de cancelariile străine care au fost obligate să intervină.) În condițiile în care principiul separațiunii puterilor în stat nu a trecut încă din paginile Constituției în conștiința românului de rând și pe fondul îndelung cultivatei așteptări publice de „execuții” exemplare, deciziile judecătorești au servit doar la confirmarea tezei prezidențiale privind corupția judecătorilor și nevoia punerii lor sub control politic. **Sarabanda arestărilor de noapte și a eliberărilor de dimineață nu a făcut să avanseze cu nimic lupta împotriva corupției. Aproape toți marii arestați sunt în prezent liberi și așteaptă procese care vor dura mult timp. Pe planul acțiunii preventive, de asemenea, faptul că evaziunea fiscală a rămas atât de mare încât obligă Guvernul la creșterea impozitelor, demonstrează că toleranța față de corupție este cu mult peste „zero”, iar oligarhia o știe. Punerea în scenă a folosit în schimb la întărirea încrederii în Președinte și la legitimarea proiectului său de regim personal autoritar.**

Un președinte paradoxal: adoptă atitudini antisistem

Sintagma de „președinte-jucător” este expresia neutră pentru comportamentul neo-cesarist al lui Traian Băsescu. Institutul „Ovidiu Șincai” atrăgea atenția încă din raportul său din 12 ianuarie 2005, dedicat analizei alegerilor parlamentare și prezidențiale, asupra pericolului instaurării unui regim „neo-cesarist” în România. Defineam atunci acest tip de regim ca „modul de conducere autoritar-unipersonal, în care instituțiile legale (guvern, parlament, partide) sunt golite treptat de putere, autoritatea legală fiind subordonată autorității politice personale”. **Prin refuzul său fățiș de a se conforma rolului său Constituțional, prin atacul împotriva tuturor puterilor și instituțiilor statului, precum și împotriva tuturor organizațiilor politice ale societății, prin presiunea exercitată asupra posturilor naționale de radio și televiziune ca și prin inducerea, pe căi încă neelucidate, a crizei în presa privată (primul an de man-**

dat Bănescu coincide surprinzător cu un lanț de crize fără precedent care a afectat în special presa scrisă privată), Traian Bănescu a confirmat prognoza amintită. România se află astăzi pe drumul neo-cesarismului.

8. În primul an de mandat prezidențial Traian Bănescu a confiscat întreaga decizie în politica externă. Opțiunile guvernului în acest domeniu, se pare, sensibil diferite, apar mai degrabă ca forme de dizidență discretă. În rest, activitatea guvernamentală în politica externă se reduce la acțiuni de ordin tehnico-gospodăresc. În ceea ce privește președinția, „doctrina Bănescu” se caracterizează sintetic prin următoarele trăsături și efecte:

*Președintele
Traian Bănescu
a confiscat
întreaga decizie
în politica
externă*

a) „Doctrina Bănescu” este o combinație periculoasă de idei vechi. Într-adevăr, „parteneriatul strategic” româno-american datează din 1997, din timpul guvernului Ciorbea; România a susținut intervenția americană în Iugoslavia, Afganistan și Iran în perioada 1999-2004 prin guvernele Vasile și Năstase; ideea legăturilor speciale cu Marea Britanie a fost lansată încă în 1990 în timpul guvernului Roman și reafirmată în 1997 în timpul guvernului Ciorbea; atenția pentru Marea Neagră și valorificarea poziției sale strategice este o constantă a diplomației românești postcomuniste care, prin miniștrii Năstase, Severin și Geoană, a formulat diverse proiecte în acest sens (integrarea economică în 1991, tranzitarea drumurilor strategice, precum și constituirea cooperării trilaterale în Caucazul de Sud, Balcanii de Est și la Nordul Mării Negre în 1997, reprezentarea NATO în democratizarea și stabilizarea Caucazului de Sud în 2003); recunoașterea importanței relației cu Rusia a fost și ea exprimată în trecut în repetate rânduri, din păcate cu aceeași lipsă de rezultate ca și în prezent; caracterul special și prioritar al relațiilor cu Republica Moldova a fost recunoscut încă de la declararea independenței acesteia în 1991, nivelul lor cunoscând permanente urcușuri și coborâșuri; integrarea României în UE este un obiectiv prioritar declarat de mai mulți ani, momentele cele mai importante ale drumului românilor spre Europa unită fiind obținerea statutului de invitat special în Consiliul Europei în 1991 sub guvernul Roman, încheierea acordului de asociere cu Comunitatea Europeană în 1992 sub guvernul Stolojan, obținerea statutului de membru cu drepturi depline în Consiliul Europei în 1993 sub guvernul Văcăroiu, încheierea negocierilor privind aderarea la UE în 2004 sub guvernul Năstase (singurul merit al Președintelui Bănescu fiind acela de a fi semnat Tratatul de asociere a României la UE, negociat de guvernarea PSD). Combinațiile între toate aceste inițiative vechi și schimbarea accentelor expune, însă, România unor riscuri importante de politică externă. Astfel, asocierea declarației Președintelui Bănescu privind recunoașterea intereselor Rusiei în regiunea pontică și a Europei Orientale (repetiție, de fapt, a unei declarații similare făcute de premierul Năstase la întâlnirea cu Președintele Putin în 2004) intră în coliziune cu asumarea necondiționată a rolului de comanditar al politicii americane în aceeași

*Sintagma
de „președinte-
jucător”
este expresia
neutră pentru
comportamentul
neo-cesarist*

zonă și cu afirmarea calității de avocat al Georgiei la intrarea în NATO. De asemenea, asocierea la viziunea Marii Britanii asupra construcției europene nu este compatibilă cu promovarea ideii de Europă politică indispensabilă pentru promovarea intereselor românești în UE. **Toate aceste combinații toxice riscă să arunce România fie în izolare, fie să o transforme într-un stat-țintă.**

b) „Doctrina Bănescu” propune o politică externă unidimensională și unidirecțională care, în condițiile asimetriei dintre parteneri conduce la satelizarea României. Principala noutate a „doctrinei Bănescu” alături de combinarea periculoasă a unor elemente de politică externă vechi este eliminarea unor componente esențiale care au caracterizat acțiunea externă a României în perioada postcomunistă. Astfel, mai important în legătură cu viziunea bănesciană de politică externă este nu ceea ce se aduce în plus – practic nimic – ci ceea ce lipsește: **i.** atenția pentru Balcanii de Vest și echilibrul strategic pierdut în condițiile slăbiciunii cronice a Serbiei; **ii.** continuarea parteneriatului strategic cu Italia și a parteneriatului avansat cu Polonia; **iii.** edificarea parteneriatului avansat cu Germania și aprofundarea relației speciale cu aceasta; **iv.** implicarea în dezbaterea privind construcția constituțională a UE. (De fapt, interesul pentru integrarea în UE și relația cu principalele democrații continentale europene este calificat permanent cu o ostentație ofensatoare de Președintele Bănescu ca fiind unul de rang secundar. De aceea se poate spune că, de fapt, „Doctrina Bănescu” a exclus Europa din prioritățile adevărate ale politicii externe românești.) În atari circumstanțe politica externă românească este una care se caracterizează prin urmărirea rigidă și ideologică a parteneriatului strategic cu SUA și Marea Britanie, neglijând în același timp relația cu UE și cu statele-nucleu ale acesteia. Dezechilibrul rezultat de aici conduce la creșterea dependenței României de factorul transatlantic, precum și la schimbarea identității geo-strategice a României, ea devenind din avanpost al Europei Centrale în spațiul pontic, la gurile Dunării și în Europa de Sud-Est, un actor de mâna a doua implicat direct pe linia întâi a conflictelor care dezbină cronic Europa Orientală. În soluționarea acestor conflicte România nu are alături UE, se confruntă cel mai adesea cu Rusia și nu poate conta pe SUA decât în măsura în care interesele și prioritățile regionale ale Washingtonului coincid cu cele ale Bucureștilor și în care SUA nu consideră că pentru promovarea agendei sale regionale nu are, de la caz la caz, și parteneri locali mai convenabili.

„Doctrina Bănescu” este o combinație periculoasă de idei vechi

c) „Doctrina Bănescu” este cauza unei noi izolări a României în lume. Rezultatele politicii externe a României după un an de la confiscarea acesteia de către Președintele Traian Bănescu sunt îngrijorătoare. Toate demersurile sale au eșuat, aducând țara într-o izolare periculoasă: **i.** În Europa de Est, **liderul regional** (inclusiv în privința procesului de expansiune a democrației occidentale) **este președintele ucrainean Viktor Iușcenko**, Ucraina sprijinindu-se simul-

*„Doctrina
Băsescu” este
cauza unei noi
izolări
a României
în lume*

*„Doctrina
Băsescu”
propune o
politică externă
unidimensională
și unidirecțională
care, în condițiile
asimetriei
dintre
parteneri,
conduce
la satelizarea
României*

tan pe o dublă trilaterală – Polonia-Lituania-Ucraina și Germania-Rusia-Ucraina – căreia i se adaugă susținerea preferențială a SUA. România a ajuns, astfel, să își rezolve singură lunga listă de dezacorduri importante cu Ucraina. **ii.** La **Marea Neagră** România este confruntată cu trilaterala Rusia-Germania-Turcia care se opune trecerii regiunii pontice sub control NATO (SUA), în timp ce pentru SUA, ajunse deja în Asia Centrală și la Golful Persic, Marea Neagră nu mai este decât obiectul central al unei strategii periferice. **iii.** În **Caucazul de Sud**, liderul regional, susținut atât de SUA cât și de UE, este președintele Georgiei. În aceste condiții rolul și influența României tind spre zero. **iv.** În relația cu **Rusia**, aceasta continuă să țină departe România de orice implicare în vecinătatea sa imediată sau apropiată și, pe de altă parte, explicit sau implicit discută problemele României nu cu Bucureștiul ci cu Washingtonul sau Bruxelles-ul. În afara vizitei de la Moscova și a unei retorici gongorice, urmată a doua zi de declarații în sens contrar, domnul Băsescu nu a definit nici măcar agenda punctelor de discuție cu Rusia, ca să nu mai vorbim de fixarea unor inițiative menite să conducă la conviețuirea intereselor Rusiei cu cele ale României. O asemenea agendă ar trebui să cuprindă următoarele puncte de interes: reforma OSCE, reforma Consiliului European, prezența NATO (SUA) la Marea Neagră, alinierea sau neutralitatea Caucazului de Sud, problema transnistreană, echilibrul geo-strategic în Balcani, traseul unor oleoducte și gazoducte venind din Rusia și trecând prin România, regimul investițiilor rusești în România, cooperarea împotriva terorismului internațional și a crimei organizate. În lipsa unor discuții concrete pe marginea unei atari agende demersul moscovit al președintelui Băsescu se soldează în bilanțul mandatului său pe șase luni cu un eșec total. **v. Relația cu Republica Moldova** consemnează un eșec similar în condițiile în care, după ce a contribuit la re alegerea președintelui Vladimir Voronin, președintele Băsescu nu a reușit să reinsereze România în negocierea soluțiilor la conflictul transnistrean. UE și Rusia au exclus explicit introducerea României în formatul de negocieri; SUA preferă să discute direct cu Rusia și nu dorește să indisponă Ucraina; Ucraina a luat inițiative separate care sfidează poziția și interesele României. **vi.** În privința **integrării europene**, deși nedeclarat, România se află în impas. Ireversibilitatea integrării sale în UE, ca și data intrării sale în Uniune sunt mereu repuse în discuție. Pe de altă parte, cei care dau garanții privind respectarea calendarului integrării astfel cum a fost stabilit cu guvernul Năstase, o fac sub condiția îndeplinirii obligațiilor asumate tot atunci de România. Avertismentele privind neîndeplinirea respectivelor obligații sunt, însă, din ce în ce mai consistente spre a nu fi îngrijorătoare. Aflat în fruntea celulei de criză pentru eliberarea ziaristilor români luați ostatici în Irak, Traian Băsescu a valorificat propagandistic informațiile obținute accidental de serviciile secrete române asupra locului de detenție al jurnalistei franceze Florance Aubenas, solicitând, în schimbul lor, conducătorilor francezi câteva declarații publice favorabile lui. Aceste declarații au putut înșela pe unii analiști români, dar nu au semnat nici pe departe

o ameliorare a atmosferei față de România la nivelul principalilor actori ai UE. Dimpotrivă această atmosferă este mai rea ca niciodată și ea urmează curba neîncrederii generate de declarațiile cu subtext și cu conotații ofensatoare ale lui Traian Băsescu. O așteptată și posibilă ameliorare a relațiilor dintre UE și SUA nu va îmbunătăți poziția României întrucât, de principiu, împăcarea celor mari are totdeauna loc cu sacrificarea interesele celor mici care au îndrăznit să îi sfideze intrând în jocul lor cu aere de actori principali. **vii. Pe Axa Washington-Londra-București** președintele Băsescu nu a înregistrat nici un succes. Exceptând ajutorul fără prea mult folos promis de Londra din contul UE - cu atât mai contraproductiv cu cât premierul Blair este acuzat de principalii membri fondatori de aducerea Uniunii în stare de criză – România nu a mai primit nici un semn pozitiv. SUA nu doresc să se angajeze în posibilele aventuri la care este predispus un președinte „non conformist”, au alte priorități și strategii principale (în special în Asia) decât România sau cele propuse de aceasta, iar pe plan local au alți parteneri preferați (Ucraina, Georgia). Primind fără să ceară asigurarea Președintelui Băsescu că România va rămâne angajată în Irak și în Asia Centrală pe un termen nedefinit, SUA a obținut tot ceea ce dorea fără a fie obligată să ofere ceva în schimb. Bazele militare americane care se vor amplasa în România nu vor păzi statul român împotriva unei agresiuni militare care, de altfel, nu are de unde veni în contextul ordinii mondiale actuale, ci vor păzi interese americane și euro-atlantice aflate în alte părți. În aceste condiții, relația româno-americană este, desigur, bună dar sterilă, iar mult discutata axă îi ambarasează pe americani în relația cu UE și nu aduce României decât un deficit de simpatie consecutiv unei politici apreciate ca unidimensionale, nerealiste și grandilocvente.

d) „Doctrina Băsescu” pervertește dialectica legăturii între politica internă și externă, prin trecerea de la președinția care personifică putere la președinția care personalizează puterea. Există o teorie care spune că politica externă reprezintă o prelungire a politicii interne dusă cu alte mijloace. O altă teorie afirmă că principalele obiective ale unei guvernări sunt cele de politică internă, politica externă fiind un instrument menit a ajuta la atingerea obiectivelor de politică internă. În cazul Președintelui Băsescu, așa după cum s-a văzut, obiectivul, cel puțin imediat, este acela de a instaura în România un regim de putere personală (neo-cesarism). Scopurile, pretins nobile – în special foarte ambigua luptă împotriva corupției și foarte populist abordată luptă cu sărăcia – nu pot scuza mijloace de o asemenea pericolozitate. „Autoritar-populismul” bășescian presupune trecerea președintelui de la o persoană care personifică puterea la o persoană care personalizează puterea. În consecință, și **politica externă a României, atâta timp cât este condusă de Traian Băsescu, va fi personalizată de el și va fi impregnată de un mesaj în același timp autoritar și populist. Impresia lăsată de un asemenea comportament în mediile internaționale are ca efect reacții de tipul celor care au condus**

Politica externă a României, în epoca Traian Băsescu, este personalizată, fiind impregnată de un mesaj în același timp autoritar și populist

deja, după un an de președinție Băsescu, la izolarea, și marginalizarea României în lume. Pe de altă parte, însă, Traian Băsescu are nevoie de politica externă pentru a-și aduce la îndeplinire agenda internă. De aceea, **insuccesele externe nu îl deranjează atâta timp cât poate să își întărească popularitatea și, deci, puterea, pe plan intern.** Personalizarea politicii externe este, în consecință, esențială pentru personalizarea politicii interne și a puterii în țară. Dacă eșecurile externe – a căror legătură cu scăderea nivelului de viață pe plan intern este greu de sesizat de cei mai mulți cetățeni, mai ales pe termen scurt – sunt percepute în țară ca efect al atitudinii curajoase și patriotice a unui Președinte care apără demnitatea românilor în fața străinilor, Traian Băsescu își va putea instaura regimul autoritar cu ușurință. **Ceea ce este eșec pentru țară este un succes al proiectului cezarist.** Ulterior, se anticipează că, fiind pragmatici, liderii marilor puteri globale și regionale, nu vor avea decât să colaboreze cu un conducător necontestat și autoritar al României, capabil să asigure într-o țară cu o poziție geo-strategică totuși interesantă, ordinea și liniștea necesare derulării politicilor lor locale și regionale.

Intenționând să își impună linia de politică externă, președintele Traian Băsescu își arogă competențe în arii vaste de activitate, care cer fiecare un înalt nivel de specializare. Are un stil de conducere personal și autoritar, care provoacă neînțelegeri cu consilierii săi care au păreri contrare. Consecința acestui fapt este că Traian Băsescu tinde să își alcătuiască echipe obediente, care să nu-i conteste părerile. În cea mai parte a primului an de mandat Președintele Băsescu nu a avut consilier pentru securitate națională și consilier de politică externă. Concluzia generală poate fi aceea că aparatul de politică externă din jurul președintelui este nefuncțional, ceea ce constituie un risc pentru România.

VI. Recomandări

• **Partidele de opoziție, dar și cele din coaliția de guvernământ, mass-media și alte organizații ale societății civile trebuie să se mobilizeze pentru stăvilirea tendințelor autoritare, unipersonale manifestate de Președintele Traian Băsescu.** Argumentația că un derapaj autoritarist ar fi împiedicat de factorii externi nu este convingătoare și suficientă, deoarece recurgerea exclusivă la garanțiile externe este totdeauna riscantă (mai ales pe termen lung). Depășirea sistematică și crescătoare în intensitate a spiritului Constituției determină erodarea în forme perverse a democrației din România. Retorica „apărării democrației” prin „întoarcerea la popor”, utilizată ca o trambulină pentru escaladarea puterii unipersonale, trebuie combătută cu toată fermitatea. Statul de drept nu poate fi consolidat prin personalizarea puterii, pe care șeful statului trebuie doar să o întruchipeze;

• În fața tendințelor autoritar-demagogice ale Președintelui Traian Băsescu, a dorinței sale de a concentra cât mai multă putere, **se impune reconsiderarea raporturilor constituționale dintre instituțiile statului.** Cerem, de aceea, partidelor în cadrul discuțiilor despre revizuirea Constituției, să clarifice raporturile dintre Președinte și Primul Ministru. Soluția pentru România este o republică parlamentară, în care președintele să fie ales de către Parlament.

• **Pentru a evita concentrarea puterii în mâinile unui singur om, Guvernul trebuie să continue procesul de autonomizare în raport cu Președintele Republicii.** Gestul simbolic al unei asemenea decizii ar putea fi o Declarație de delimitare de competențe între Președinte și Guvern, în lumina observației că șeful statului nu are instrumente constituționale spre a controla activitatea guvernului, în măsura în care executivul nu acceptă un asemenea lucru.

• **Guvernul să întocmească și să prezinte o strategie privind independența puterii judecătorești.** Această strategie ar trebui să conțină capitole privind educația profesională și formarea deontologică a magistraților; definirea și consolidarea statutului social al acestora, inclusiv în conștiința publică; independența financiară a magistraților și gestiunea carierei acestora, inclusiv transparența activității și vieții private a magistraților.

• **Guvernul să întocmească și să prezinte o strategie privind lupta anti-corupție, care să vizeze, în special, aspectele structurale**

O coaliție trans-partinică pentru cenzurarea tendințelor autoritare, unipersonale manifestate de către Președinte

ale corupției. Această strategie ar urma să cuprindă capitole privind: **i)** măsuri de restructurare socială (desființarea cauzelor care au condus la apariția legăturilor clientelare între cetățeni și oligarhie. Consolidarea spiritului comunitar și a coeziunii sociale dintre cetățeni și instituțiile statului); **ii)** măsuri privind desființarea bazelor economice ale corupției; **iii)** măsuri în privința administrației (debirocratizare, transparență și simplificarea procedurilor administrative); **iv)** măsuri educaționale.

Corupția nu poate fi combătută prin întărirea puterii prezidențiale și punerea sub control a guvernului prin abuz constituțional. Corupția nu poate fi combătută prin campanii mediatice, arestări spectaculoase și cereri de prelungire a detenției, nevalidate de către judecători;

Soluția pentru România este o republică parlamentară, în care președintele să fie ales de către Parlament

- **Clarificarea raporturilor dintre Președinte-serviciile de informații-CSAT-Parlament.** Deoarece relația Președinte-servicii secrete – CSAȚ nu este supusă controlului parlamentar, aceasta nu poate fi o relație de subordonare față de șeful statului. Președintele nu trebuie decât să sprijine prin autoritatea sa politică instituțiile prezente în CSAT. Comunitatea Națională de Informații trebuie supusă unui sever controlul parlamentar, pentru a evita posibilele derapajele democratice. Concentrarea serviciilor de informații la Președinție sub forma Comunității Naționale de Informații trebuie echilibrată printr-un control civil strict asupra activității CNI.

- **Unica opțiune posibilă, în condițiile adoptării integrării europene ca obiectiv strategic al României, este acordarea politicii externe românești cu cea externă și de securitate europeană.** România trebuie să abandoneze poziția eurosceptică și de neimplicare în dezbaterile cu privire la viitorul UE, pentru a avea garanția că este luată în considerare ca un actor serios atunci când în UE se elaborează fundamentele politicii externe și de securitate/defensivă comune. De asemenea, obiectivele politice externe ale României trebuie să fie acordate la cadrele europene existente, în primul rând, la așa-numita politică de vecinătate. Această politică de vecinătate este cu atât mai importantă cu cât recente evoluții din Ucraina o plasează pe aceasta ferm pe orbita europeană și devine obiectul privilegiat al acestui tip de politică din partea UE. În același timp, politica externă românească trebuie să abandoneze operarea cu viziuni reciproc exclusive de genul SUA versus UE și trebuie să găsească modalități de conciliere a obiectivelor în ambele direcții.

Asigurarea suportului pentru ratificarea cât mai rapidă a Tratatului de aderare al României la Uniunea Europeană

- **Obiectivul principal al diplomației românești trebuie să fie asigurarea suportului pentru ratificarea cât mai rapidă a Tratatului de aderare al României la Uniunea Europeană.**

- **România trebuie să își asume deschis rolul de membru al nucleului civilizațional european și să tindă înspre el, în același timp cu deschiderea spre est și nu să transforme o proiecție esențială**

geostrategică în destin (geo-)politic. România acționează în zonele periculoase ale Balcanilor și Mării Negre nu din vocație, ci din răspundere (față de UE căreia îi aparține); ea nu este parte a Europei de Sud-Est ci a Europei Centrale (acolo unde se găsesc interesele sale vitale), căreia îi face serviciul de a se ocupa de relațiile din regiunea balcano-danubiano-pontică, valorificând astfel avantajele sale comparative (cu ale celorlalte state ale Europei Centrale) în regiunea respectivă. În acest context, nu trebuie uitat și faptul că România este un stat european cu vocație transatlantică. (Abia dintr-un atare punct de vedere se poate vorbi despre o dublă vocație: europeană – în principal – și transatlantică – în subsidiar.) Implicarea în zona Mării Negre și în Balcani este și reflectarea atașamentului față de interesele transatlantice care, în și prin România, se pot echilibra și armoniza cu cele europene din regiune.

*Abandonarea
procesului de
bilateralizare a
politicii externe și
de personalizare
a relațiilor între
state, realizată de
președintele
Traian Băsescu*

• **Abandonarea procesului de bilateralizare a politicii externe și de personalizare a relațiilor între state, realizat de președintele Traian Băsescu.** De asemenea, renunțarea la acapararea totală a politicii externe românești de către președinte și creșterea rolului Ministerului de Externe. Numirea unui consilier de politică externă și creșterea rolului departamentului de politică externă al Administrației Prezidențiale, astfel încât să fie limitate excesele personale ale lui Traian Băsescu.

• Întărirea relațiilor cu Republica Moldova în sensul creșterii ajutorului pe care România poate să îl furnizeze Moldovei în legătură cu apropierea de UE – experiența României ca stat care trece prin procesul de aderare poate fi de folos pentru Chișinău.

• Pentru a clarifica ambiguitățile de politică internațională ale actualei Administrații, Guvernul României ar trebui să prezinte în fața Parlamentului o Declarație asupra politicii sale externe. Aceasta ar trebui să conțină: i) aprecierea contextului internațional; ii) obiectivele de politică externă, începând cu integrarea europeană și continuând cu relațiile cu principalii parteneri externi ai României; iii) ordinea de prioritate a politicii externe românești; iv) agendele de discuții cu fiecare partener și poziția Guvernului României față de fiecare punct al agendelor bilaterale.